

Σ.Μ.

Αριθμός 3478/2000

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ
ΟΔΟΜΕΛΕΙΑ

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του στις 12 Νοεμβρίου 1999 με την εξής σύνθεση : Χρ. Γεραρής, Πρόεδρος, Αθ. Τσαμπάση, Π.Ζ. Φλώρος, Ι. Μαρή, Θ. Χατζηπαύλου, Γ. Παναγιωτόπουλος, Κ. Μενουδάκος, Γ. Ανεμογιάννης, Π.Ν. Φλώρος, Σ. Ρίζος, Ν. Σκλιάς, Ν. Σακελλαρίου, Θ. Παπαευαγγέλου, Ε. Δαρζέντας, Δ. Πετρούλιας, Αικ. Συγγούνα, Ν. Ρόδος, Αθ. Ράπτος, Δ. Αλεξιάδης, Ελ. Δανεσιμάκης, Ξ. Σάρπ, Χρ. Ράμμος, Ν. Μαρκουλάκης, Δ. Μαρινάκης, Στ. Χαραλάμπους, Σύμβουλοι, Σπ. Χρυσικοπούλου, Θ. Αραβάνης, Πάρεδροι, Γραμματέας ο Μιχ. Κολαντζής.

Α. Για να δικάσει την από 15 Φεβρουαρίου 1998 αίτηση :

των : 1) Συμτατίου με την επωνυμία "Ελληνική Ορθολογική Εταιρεία", που εδρεύει στην Αθήνα, οδός Ξημ. Μπενάκη αρ. 53, 2) Συμτατίου με την επωνυμία "Ελληνική Εταιρεία για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς", που εδρεύει στην Αθήνα, οδός Τριπόδων αρ. 28, 3) Αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρείας με την επωνυμία "Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση (Ελνός)", που εδρεύει στην Αθήνα, οδός Ασκληπιού αρ. 14, 4) Συμτατίου με την επωνυμία "Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης", που εδρεύει στην Αθήνα, οδός Νίκης αρ. 24 και 5) αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρείας με την επωνυμία "Νέα Οικολογία", που εδρεύει στην Αθήνα, οδός Μαυρομηχάλη αρ. 36, οι οποίοι παρέστησαν με τους δικηγόρους α) Βασ. Δωροδίνη (Α.Μ. 3177), β) Μαρ. Χαϊνταρή (Α.Μ. 14135) και γ) Στ.Αν. Ασημακοπούλου (Α.Μ. 11517), με πληρεξούσιο,

κατά των Υπουργών : 1) Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και 2) Διαμετχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας, 3) Εθνικής Οικονομίας, 4) Γεωργίας και 5) Πολιτισμού, οι οποίοι παρέστησαν με τον κ. Αντωνίου, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους,

και κατά των παρεμβαδόντων : Α. Συμτατίου με την επωνυμία "Εταιρεία Θεσσαλικών Μελετών" (ΕΘΞΙΔ), που εδρεύει στην Αθήνα, οδός Ακρονημίας αρ. 81, το οποίο παρέστη με το δικηγόρο Ν. Καλέ (Α.Μ. 295), που τον διόρισε στο ακροατήριο ο Πρόεδρος του Θ. Μακρυγιάννης. Β. 1) Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Λάρισης, η

οποία παρέστη με το δικηγόρο Αντ. Βγόντζα (Α.Μ. 4403), που τον διόρισε με απόφαση της η Νομαρχιακή Επιτροπή, 2) Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Τρικάλων, η οποία παρέστη με τον ίδιο ως άνω δικηγόρο Αντ. Βγόντζα, που τον διόρισε με απόφαση της η Νομαρχιακή Επιτροπή, 3) Τεχνικού Επιμελητηρίου Κεντρικής και Δυτικής Θεσσαλίας, που εδρεύει στη Λάρισα, οδός Καλλιέας αρ. 7, το οποίο δεν παρέστη, 4) Ένωσης Γεωργικών Συνεταιρισμών Λαρίσης, Τυρνάβου και Αγιάς, που εδρεύει στη Λάρισα, οδός Χατζημηχάλη αρ. 81, η οποία παρέστη με τον ίδιο ως άνω δικηγόρο Αντ. Βγόντζα, που τον διόρισε με απόφαση του το Διοικητικό της Συμβούλιο, 5) Γεωτεχνικού Επιμελητηρίου (Γεωτεχνικό Παράρτημα Κεντρικής Ελλάδος), που εδρεύει στη Λάρισα, οδός Καπούρη αρ. 4, το οποίο δεν παρέστη, Γ. Κοινοπραξίας με την επωνυμία "IMPREGIO S.p.A. – ΑΤΕ ΠΝΟΜΑΝ – ΤΕΤΚ Α.Ε.", που εδρεύει στην Καρδίτσα, η οποία παρέστη με το δικηγόρο Κων. Μαρκάκη (Α.Μ. 4823), που τον διόρισε με πληρεξούσιο και Δ. Δημόσιας Επιχείρησης Ηλεκτρισμού (Δ.Ε.Η.), που εδρεύει στην Αθήνα, οδός Χαλκοκονδυλάη αρ. 30, η οποία παρέστη με το δικηγόρο Χαρ. Συνοδινό (Α.Μ. 13863), που τον διόρισε με πληρεξούσιο και ο οποίος διόρισε στο ακροατήριο τη δικηγόρο Γλυκερία Σιούτη (Α.Μ. 8698), με την οποία συμπροσίσταται.

Η πιο πάνω αίτηση εισάγεται στην Ολομέλεια του Δικαστηρίου, κατόπιν της από 12 Σεπτεμβρίου 1996 πράξης του Προέδρου του Συμβουλίου της Επικρατείας, λόγω της σπουδαιότητάς της, σύμφωνα με το άρθρο 14 παρ. 2 εδάφ. α' του Π.Δ. 18/1989.

Με την αίτηση αυτή οι αιτούντες επιδιώκουν να ακυρωθεί η υπ' αριθ. 23271/15.12.1995 κοινή απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας, Εθνικής Οικονομίας, Γεωργίας και Γαλακτομού και κάθε άλλη σχετική πράξη ή παράλειψη της Διοικήσεως.

Ε. Για να δικαστεί την από 12 Οκτωβρίου 1995 αίτηση :

των : 1) σωματίου με την επωνυμία "Ελληνική Εταιρεία για την προστασία του περιβάλλοντος και της ποιότητας κληρονομιάς", που εδρεύει στην Αθήνα, οδός Τριτηρόων αρ. 28, 2) σωματίου με την επωνυμία "Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσεως", που εδρεύει στην Αθήνα, οδός Νίκης αρ. 24, 3) σωματίου με την επωνυμία "Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία", που εδρεύει στην Αθήνα, οδός Ερμ.

Μπενάκη αρ. 53, 4) αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρείας με την επωνυμία "WWF - Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση - Ελλάς", που εδρεύει στην Αθήνα, οδός Ασκληπιού αρ. 14 και 5) αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρείας με την επωνυμία "Νέα Οικολογία", που εδρεύει στην Αθήνα, οδός Μουρμουράκη αρ. 36, οι οποίοι παρέστησαν με το δικηγόρο Ιωάννη Χαϊνταράκη (Α.Μ. 14135), με πληρεξούσιο,

κατά του Υπουργού Πολιτισμού, ο οποίος παρέστη με τον Ν. Αντωνίου, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

Η πιο πάνω αίτηση εισάγεται στην Ολομέλεια του Δικαστηρίου, κατόπιν της από 12 Σεπτεμβρίου 1996 πράξης του Προέδρου του Συμβουλίου της Επικρατείας, λόγω της σπουδαιότητάς της, σύμφωνα με το άρθρο 14 παρ. 2 εδάφ. α' του Π.Δ. 18/1989.

Με την αίτηση αυτή οι απόντες επιδιώκουν να ακυρωθεί η υπ' αριθ. ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ32/33553/835/20.6.1995 απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού και κάθε άλλη σχετική πράξη ή παράλειψη της Διοικήσεως.

Η εκδίκαση άρχισε με την ανάγνωση της εκθέσεως του Εισηγητή, Συμβούλου Κ. Μενουδάκου.

Κατόπιν το δικαστήριο άκουσε τους πληρεξούσιους των απόντων, οι οποίοι ανέπτυξαν και προφορικά τους προβαλλόμενους λόγους ακυρώσεως και ζήτησαν να γίνουν δεκτές οι αιτήσεις, τους πληρεξούσιους των παρευρισκόντων που παρέστησαν και τον ανηπρόσωπο των Υπουργών, που ζήτησαν την απόρριψή τους.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση το δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη σε αίθουσα του δικαστηρίου και

Αφού μελέτησε τα σχετικά έγγραφα

Σκέφθηκε κατά τον Νόμο

1. Επειδή με την πρώτη από τις κρινόμενες αιτήσεις - για την άσκηση της οποίας έχουν κατατεθεί τα κατά νόμο τέλη (διπλότυπα 3446014/1995 και 3446015/1996 Δ.Ο.Υ. δικαστικών εισπραξέων Αθηνών) και παράβολο (ειδικά γραμμάτια παραβόλου, σειρά Α', 2596470/1996 και 7348291/1996) - ζητείται να ακυρωθεί η κοινή απόφαση Α.Π. 2327/115.12.1995 των Υπουργών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, Πολιτισμού, Γεωργίας και Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας και των Ανατληρωτών Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και

Αριθμός 3478/2000

Περιβαλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, με την οποία εγκρίθηκαν περιβαλλοντικοί όροι για την κατασκευή και λειτουργία έργων μερικής εκτροπής του άνω ρου του Αχελώου ποταμού προς τη Θεσσαλία και, συγκεκριμένα, α) φράγματος, ταμειυτήρα και υδροηλεκτρικού σταθμού στην περιοχή Μεσοχώρια νομού Τρικάλων, ταμειυτήρα και υδροηλεκτρικού σταθμού στην περιοχή Μεσοχώρια έως την περιοχή Γλυστράς, γ) φράγματος μήκους 7.400 μέτρων από Μεσοχώρια έως την περιοχή Γλυστράς, δ) φράγματος φράγματος, ταμειυτήρα και υδροηλεκτρικού σταθμού στην περιοχή Σικιάς, σε θέση που εμπίπτει στις περιφέρειες των νομών Άρτας και Καρδίτσας, ε) σήραγγας εκτροπής του ρου του ποταμού προς τη Θεσσαλία, μήκους 17.400 μέτρων, και υδροηλεκτρικού σταθμού στην έξοδο της σήραγγας και ε) αναρρυθμιστικής δεξαμενής και υδροηλεκτρικού σταθμού στην περιοχή Μαυροματίου νομού Καρδίτσας. Εξάλλου, με τη δεύτερη από τις αιτήσεις αυτές – για την άσκηση της οποίας έχουν επίσης κατατεθεί τα κατά νόμο τέλη (δηλώματα 2903571/1995 και 2903572/1995 Δ.Ο.Υ. δικαστικών εισπράξεων Αθηνών) και παράβολο (ειδικά γραμμάτια παραβόλου, σειρά Α', 2209747/1995 κα' 602931/1995) – ζητείται από τους ίδιους αιτούντες να ακυρωθεί η πράξη ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ32/33553/635/20.6.1995 του Υπουργού Γεωλησιού, με την οποία εγκρίθηκε καταρχήν η εκτέλεση έργων εκτροπής του ρου του Αχελώου προς τη Θεσσαλία σύμφωνα με τη σχετική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων και συγκροτήθηκε πενταμελής επιτροπή, στην οποία ανατέθηκε η πραγματοποίηση αυτοψίας στις περιοχές, στις οποίες υπάρχουν μνημεία που αναμένεται να θιγούν από τα έργα της εκτροπής, και η υποβολή εισήγησης προκειμένου να συμπληρωθούν οι όροι που προτείνονται με την παραπάνω μελέτη για την κατασκευή των έργων αυτών. Πρέπει, όμως, να θεωρηθεί ως συμπροσβαλλόμενη και η απόφαση ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ 32/5345/1544/3.11.1995 του ίδιου Υπουργού, με την οποία εγκρίθηκε τελικώς η πραγματοποίηση των έργων εκτροπής που προδίδονται στη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, σύμφωνα με τη μελέτη αυτή και με τους πρόσθετους όρους που αναφέρονται στο πρακτικό, το οποίο συνέταξε η παραπάνω επιτροπή.

2. Επειδή οι προσανεφερόμενες αιτήσεις είναι συνεπιδιωκτικές λόγω συνφειάς,

3. Επειδή παραδεκτως παρεμβαίνουν για να αντικρούσουν την πρώτη από της παραπάνω αιτήσεις η Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού, όσον τα έργα, τα οποία

αφορά η προσβαλλόμενη με την αίτηση αυτή απόφαση, εξυπηρετούν και τους σκοπούς της δημόσιας αυτής επιχείρησης και έχουν ενταχθεί στο σχέδιό τους δραστηριοτήτων της, καθώς και η κοινοπραξία "Impregilo S.p.A. – ΑΤΕ Γλυφών – ΤΕΓΚ Α.Ε.", η οποία ανέλαβε την κατασκευή της προαναφερόμενης σήραγγας εκτροπής του ποταμού προς τη Θεσσαλία, σύμφωνα με το αποτέλεσμα σχετικού διαγωνισμού, στον οποίο αναδείχθηκε μειοδότης. Επίσης παραδεκτως παρεμβαίνει για να αντικρούσει την πρώτη από τις κρινόμενες αιτήσεις, ισχυριζόμενο ότι η εκτροπή του Αχελώου αποτελεί έργο εξαιρετικής σημασίας για την ανάπτυξη της Θεσσαλίας, το σωματοίο "Εταιρεία Θεσσαλικών Μεταίων", στους σκοπούς του οποίου, σύμφωνα με το καταστατικό του, περιλαμβάνεται η υποστήριξη κάθε προσπάθειας αντιμετώπισης των προβλημάτων της Θεσσαλίας που έχουν μείζονα σημασία, η συμβολή στην ανάπτυξη των πληυτοπαραγωγικών δυνατοτήτων της και η προστασία του φυσικού πλούτου της. Τέλος, για να αντικρούσουν την ίδια αίτηση, παρεμβαίνουν με κοινό δικόγραφο, που υπογράφεται μόνον από δικηγόρο ως πληρεξούσιό τους, η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λάρισας, η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Τρικάλων, το Τεχνικό Επιμελητήριο Κεντρικής και Δυτικής Θεσσαλίας, η Ένωση Γεωργικών Συνεταιρισμών Λάρισας, Τυρνάβου και Αγιάς και το Γεωτεχνικό Επιμελητήριο (Περιφερειακό Παράρτημα Κεντρικής Ελλάδος). Από τους παρεμβαίνοντες όμως, το Τεχνικό Επιμελητήριο Κεντρικής και Δυτικής Θεσσαλίας και το Περιφερειακό Παράρτημα Κεντρικής Ελλάδος του Γεωτεχνικού Επιμελητηρίου δεν νομιμοποίησαν το δικηγόρο που υπογράφει το δικόγραφο αφού δεν προσκομίστηκε σχετική πράξη παροχής πληρεξουσιότητας και, κατά τη συζήτηση της υπόθεσης στο ακροατήριο, οι παρεμβαίνοντες αυτοί δεν παρέστησαν διά πληρεξουσίου δικηγόρου ούτε εμφανίστηκε νόμιμος εκπρόσωπός τους για να δηλώσει ότι εγκρίνει την άσκηση του ένδικου βοηθήματος. Ως προς τους δύο αυτούς παρεμβαίνοντες, επομένως, πρέπει, σύμφωνα με τα άρθρα 27 του π.δ/τος 18/1989 "κωδικοποίηση διατάξεων νόμων για το Συμβούλιο της Επικρατείας" (φ. 8) και 4 παρ. 2 του ν. 2479/1997 "Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο, επιάρχυνση των δικών, οικονομικές απλουστεύσεις και άλλες διατάξεις" (φ. 57), να απορριφθεί η παρέμβαση ως απαράδεκτη. Κατ' ακολουσίαν, η παρέμβαση αυτή είναι εξεταστέα μόνον ως προς τις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις Λάρισας και Τρικάλων και την Ένωση

Αριθμός 3478/2000

Γεωργικών Συνεταιρισμών Λάρισας, Τυρνάβου και Αγιάς που επιδιώκουν παραδεικνύς να διατηρηθεί σε ισχύ η προσβαλλόμενη απόφαση, ισχυριζόμενοι ότι το έργο της εκτροπής του Αχελώου, το οποίο αφορά η απόφαση αυτή, είναι αναγκαίο για την ανάπτυξη των περιφερειών τους.

4. Επειδή οι αιτούντες – από τους οποίους η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, η Ελληνική Εταιρεία για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς και η Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης είναι σωματοεία, ενώ το Πανεπιστήμιο Τερείο για τη Φύση και η Νέα Οικολογία αποτελούν αστικές εταιρείες που έχουν αποκτήσει νομική προσωπικότητα – με έννομο συμφέρον ασκούν τις κρινόμενες αιτήσεις ισχυριζόμενοι ότι τα έργα τα οποία αφορούν οι προσβαλλόμενες πράξεις συνεπείγονται καταστροφή σημαντικών οικοσυστημάτων και υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Θεωρούμε ότι, όπως προκύπτει από τα προσκομιζόμενα καταστατικά τους, έχουν ως σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος.

5. Επειδή παραδεικνύς προσβάλλονται ως εκτελεστές διοικητικές πράξεις αφενός η κοινή υπουργική απόφαση, με την οποία εγκρίθηκαν περιβαλλοντικοί όροι για τα επίμαχα έργα, και αφετέρου η απόφαση ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ.32/53451/1544/3.11.1995 του Υπουργού Πολιτισμού, με την οποία εγκρίθηκε η πραγματοποίηση των έργων και επιβλήθηκαν σχετικοί όροι και περιορισμοί κατ' εφαρμογή της νομοθεσίας για την προστασία των αρχαιοτήτων και των νεότερων μνημείων. Απαιτείται, η πράξη ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ.32/3353/835/20.6.1995 του τελευταίου αυτού Υπουργού προσβάλλεται απαράδεκτως διότι κατά το μέρος που αφορά την καταρχήν έγκριση πραγματοποίησης των έργων ενσωματώθηκε στην συμπεριλαμβανόμενη απόφαση, με την οποία, όποτε από νέα έρευνα, εγκρίθηκε οριστικώς η επίθεση των έργων και επιβλήθηκαν σχετικοί όροι, ενώ κατά το μέρος που αφορά τη συγκρότηση επιτροπής για την έρευνα της υπόθεσης δεν έχει εκτελεστικό χαρακτήρα αλλά αποτελεί προποροδοσευστική απάνω πράξη.

6. Επειδή περιβαλλοντικοί όροι για επιμέρους τεχνικά έργα εντασσόμενα στο συνολικό σχέδιο εκτροπής υδάτων του ποταμού Αχελώου προς τη Θεσσαλία είχαν εγκριθεί αρχικώς αφενός με την απόφαση 61414/21.4.1992 των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Τουρισμού, Πολιτισμού, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων

Έργων και Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας, η οποία αφορούσε σήραγγα διοχέυσης των υδάτων προς τη Θεσσαλία, μήκους 18,5 χιλιομέτρων, καθώς και φράγματα με τους αντίστοιχους ταμειυήρες υδάτος και άλλα συναφή έργα στις θέσεις Πύλη του νομού Τρικάλων και Μουζάκι του νομού Καρδίτσας, και αφετέρου με την απόφαση 16058/9.10.1991 των ίδιων Υπουργών, η οποία αφορούσε φράγματα με τους αντίστοιχους ταμειυήρες και άλλα συναφή έργα στη φυσική κοίτη του ποταμού, στις θέσεις Μεσοχώρα του νομού Τρικάλων και Σικιά που εμπίπτει στην περιφέρεια των νομών Άρτας και Καρδίτσας. Οι δύο κοινές αυτές υπουργικές αποφάσεις ακυρώθηκαν, ύστερα από σχετικές αιτήσεις τριών από τους ήδη αιτούντες, με τις αποφάσεις 2759/1994 και 2760/1994, αντιστοίχως, του Συμβουλίου της Επικρατείας για το λόγο ότι δεν είχαν στηριχθεί σε συνθετική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων. η οποία να έχει υποβληθεί και αξιολογηθεί κατά τη διαδικασία που θεσπίζεται με το άρθρο 5 παρ. 2 του ν. 1650/1996 "για την προστασία του περιβάλλοντος" (φ. 160) και την κοινή απόφαση 75308/5512/ 26.10.1990 του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και του Υφυπουργού Εθνικής Οικονομίας (φ. 691/2.11.1990, τεύχ. Β') και η οποία να καλύπτει το σύνολο των επιμέρους έργων που προορίζονται για την πραγματοποίηση του εγχειρήματος της εκτροπής των υδάτων ώστε να καταστεί δυνατό να διαγνώσκει και αξιολογηθεί η συνολική επίδραση στο περιβάλλον από την αλλοίωση του υδρολογικού ισοζυγίου μεταξύ Δυτικής Ελλάδας και Θεσσαλίας και να εκτιμηθούν σε όλη τους την έκταση οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις της εκτροπής. Ειδικότερα, με τις αποφάσεις του αυτές το Δικαστήριο δέχθηκε ότι ο Αχελώος ποταμός, ο οποίος, με μήκος 220 χιλιομέτρων περίπου και πλάτος έως 90 μέτρων, πηγάζει από το όρος Λάκμος της οροσειράς της Πίνδου, στην περιοχή του Μετσόδου, και, εμπλουτιζόμενος με τα νερά αρκετών παραποτάμων, εκβάλλει δυτικά του Μεσολογίου, διασχίζει ένα από τα σημαντικότερα υδατικά διαμερίσματα της Χώρας και συνιστά πολύ σημαντικό ποταμίο οικοσύστημα. Ενώνει των δεδωμένων αυτών, το Δικαστήριο έκρινε περαιτέρω ότι το εγχείρημα της εκτροπής μέρους των υδάτων του ποταμού αυτού προς το Θεσσαλικό κάμπο αποτελεί σύνθετο και πολύπλοκο τεχνικό έργο μεγάλης κλίμακας, η συνολική επίδραση του οποίου στο φυσικό περιβάλλον των επηρεαζόμενων περιοχών της Δυτικής Ελλάδας και της

Θεσσαλίας δεν ισούται προς το άθροισμα των τοπικώς μόνον εξεταζόμενων συνεπειών των επιμέρους τεχνικών έργων που απαιτούνται για την πραγματοποίησή του αλλά είναι πολλαπλάσιο λόγω του δυναμικού και μη γραμμικού χαρακτήρα των διαταρασσόμενων φυσικών και ανθρωπογενών συστημάτων, και όπ, κατά συνέπεια, για την καταγραφή και αξιολόγηση των επιπτώσεων του εγχειρήματος αυτού δεν αρκεί η σύνταξη μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων για καθένα από τα προγραμματιζόμενα επιμέρους τεχνικά έργα αλλ' απαιτείται η σύνταξη συνολικής μελέτης, στην οποία, με την κατάλληλη επιστημονική μέθοδο, θα συσχετίζονται και συνεκτιμώνται οι επιμέρους καθώς και οι αλληλένδετες συνέπειες για το περιβάλλον. Μετά της οχυρωτικής αυτής αποφάσεως συντάχθηκε με ευθύνη της Ειδικής Υπηρεσίας Δημόσιων Έργων Αχελώου της Γενικής Γραμματείας Δημόσιων Έργων του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων ενιαία μελέτη για το σύνολο των έργων της εκπομπής και στη συνέχεια εισδόθηκε η απόφαση 68526/3359/13.7.1995 απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, με την οποία προεκρίθηκε η χωροθέτηση των επιμέρους έργων που απαιτούνται για την εκπομπή. Ακολούθησε, τέλος, η προσβαλλόμενη κοινή υπουργική απόφαση, με την οποία εγκρίθηκαν περιβαλλοντικοί όροι τόσο για την κατασκευή και λειτουργία των επιμέρους αυτών έργων, που είναι μερικής διαφορετικά από εκείνα, τα οποία αφορούσαν οι προαναφερθέντες διοικητικές πράξεις που ακυρώθηκαν από το Συμβούλιο της Επικρατείας, όσο και για την ίδια την εκπομπή, για την οποία, μεταξύ άλλων, ορίστηκε ανώτατο επιτρεπόμενο όριο εκτρεπόμενης ποσότητας ύδατος 600 εκατομμυρίων κ.μ., επίσης, κατά μείωση του ορίου των 1.100 εκατομμυρίων κ.μ. επίσης που είχε οριστεί με την αρχική πράξη έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, η οποία ακυρώθηκε από το Δικαστήριο.

7. Επειδή στο άρθρο 24 παρ. 1 και 6 του Συντάγματος ορίζεται ότι "η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους. Για τη διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα..." (παρ. 1) και ότι "Το κράτος, οι παραρτουμενές περιοχές και τα παραρτουμενικά στοιχεία προστατεύονται από το Κράτος. Νόμος θα ορίσει τα αναγκαία για την πραγματοποίηση της προστασίας αυτής περιοριστικά μέτρα της ιδιοκτησίας, καθώς και τον τρόπο και το είδος της αποζημίωσης των

ιδιοκτητών" (παρ. 6). Με τις διατάξεις αυτές το φυσικό και το πολιτιστικό περιβάλλον έχουν αναχθεί σε αυτοτελώς προστατευόμενο αγαθό προκειμένου να εξασφαλιστεί στα όρια της Χώρας αφενός η οικολογική ισορροπία και η διαφύλαξη των φυσικών πόρων προς χάρη και των επόμενων γενεών και αφετέρου η διάσωση και προστασία των μνημείων και άλλων στοιχείων προερχόμενων από την ανθρώπινη δραστηριότητα που συνθέτουν την ιστορική, καλλιτεχνική, τεχνολογική και γενικώς την πολιτιστική κληρονομιά της Χώρας και συμβάλλουν στη διατήρηση της ιστορικής μνήμης. Όπως προκύπτει, μάλιστα, από τις προαναφερόμενες διατάξεις, ο συντακτικός νομοθέτης δεν αρκέστηκε στην πρόβλεψη δυνατότητας να θεσπίζονται μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος αλλά επέβαλε στα όργανα του Κράτους που έχουν σχετική αρμοδιότητα να προβαίνουν σε έσχατες ενέργειες για τη διαφύλαξη του προστατευόμενου αγαθού και, ειδικότερα να λαμβάνουν τα απαιτούμενα νομοθετικά και διοικητικά, προληπτικά και κατασταλτικά, μέτρα παρεμβαίνοντας στον αναγκασίο βαθμό και στην οικονομική ή άλλη ατομική ή συλλογική δραστηριότητα. Κατά τη λήψη, εξάλλου, των μέτρων αυτών τα όργανα της νομοθετικής και της εκτελεστικής εξουσίας οφείλουν, κατά την έννοια των παραπάνω διατάξεων, ερμηνευόμενων ενόψει και των άρθρων 106 και 22 παρ. 1 του Συντάγματος, να σταθμίζουν και άλλους παράγοντες, αναγόμενους στο γενικότερο εθνικό και δημόσιο συμφέρον, όπως είναι εκείνοι που σχετίζονται με τους σκοπούς της οικονομικής ανάπτυξης, της αξιοποίησης του εθνικού πλούτου, της ενίσχυσης της περιφερειακής ανάπτυξης και της εξασφάλισης εργασίας στους πολίτες, δηλαδή σκοπούς, για τους οποίους λαμβάνεται πρόνοια στο Σύνταγμα και, συγκεκριμένα, στα προαναφερόμενα άρθρα 106 και 22 παρ. 1. Η επιδίωξη όμως των σκοπών αυτών και η στήριξη των προστατευόμενων αντιστοίχων έννομων αγαθών πρέπει να συμπεριφέρεται προς την υποχρέωση της Πολιτείας να μεριμνά για την προστασία του περιβάλλοντος κατά τέτοιο τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται βιώσιμη ανάπτυξη, στην οποία επέβλεψε ο συντακτικός νομοθέτης (βλ. Σ:Ε Ολομ. 2753/1994, 2537/1995 κ.α.). Ειδικότερα, ως προς τα στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς, από τις συνταγματικές αυτές διατάξεις συνάγεται ότι δεν επιτρέπονται επεμβάσεις, οι οποίες συνεπάγονται την καταστροφή, την αλλοίωση ή την με οποιοδήποτε τρόπο υποβάθμισή τους, και ότι καταρχήν επιβάλλεται να διατηρούνται τα στοιχεία αυτά,

αναλόγως και προς το είδος και το χαρακτήρα τους, στον τόπο, στον οποίο βρίσκονται. Σε εξαιρετικές, όμως, περιπτώσεις μεγάλων τεχνικών έργων, τα οποία είναι απαραίτητα για την εθνική άμυνα της Χώρας ή έχουν μέγιστα σημασία για την εθνική οικονομία και ικανοποιούν ζωτικές ανάγκες του κοινωνικού συνόλου, είναι δυνατά να επιτρέπονται τέτοιες επεμβάσεις στο μέτρο που καθίστανται απολύτως αναγκαίες για τους παραπάνω σκοπούς, ύστερα από στήριξη της αξίας του μνημείου ως στοιχείου της πολιτιστικής κληρονομιάς, της σοβαρότητας του επιδιωκόμενου σκοπού και της αναγκαιότητας να εκτελεστεί το έργο, εφόσον διαπιστωθεί, με βάση εμπειροστατημένη έρευνα, ότι δεν υπάρχει εναλλακτική λύση, με την οποία θα ήταν δυνατό να αποτραπεί η βλάβη του μνημείου (βλ. ΣτΕ Ολομ. 2300/1987).

8. Επειδή, ενόψει και της παραπάνω συνταγματικής επιταγής για την προστασία του περιβάλλοντος, εκδόθηκε ο προαναφερόμενος νόμος 1650/1986, με τον οποίο θεσπίζονται κανόνες αναφερόμενοι, πάλιν άλλων, στις προϋποθέσεις και στη διαδικασία για την έγκριση της εγκατάστασης δραστηριοτήτων ή εκτέλεσης έργων, υπό τα οποία απαιτούνται δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον. Ειδικότερα, με το άρθρο 3 του νόμου αυτού παρέχεται εξουσιοδότηση για την κατάταξη, με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού, των δημόσιων και ιδιωτικών έργων και δραστηριοτήτων σε τρεις κατηγορίες ανάλογα με τις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού, των δημόσιων και ιδιωτικών έργων και δραστηριοτήτων σε τρεις κατηγορίες ανάλογα με τις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον και με κριτήρια το είδος και το μέγεθός τους, το είδος και την ποσότητα των εκπεμπόμενων ρύπων και κάθε άλλη επίδραση στο περιβάλλον, τη δυνατότητα να προληφθεί η παραγωγή ρύπων από την εφαρμοζόμενη παραγωγική διαδικασία, τον κίνδυνο σοβαρού ατυχήματος και το βαθμό της ανάγκης να επιβληθούν περιορισμοί για την προστασία του περιβάλλοντος. Περαιτέρω, στο άρθρο 4 του παραπάνω νόμου προβλέπεται, πάλιν άλλων, ότι "για την πραγματοποίηση νέων ή την επέκταση, τον εκσυγχρονισμό ή τη μετακατάσταση υφιστάμενων έργων ή δραστηριοτήτων που περιλαμβάνονται στις κατηγορίες του προηγούμενου άρθρου, απαιτείται η έγκριση όρων για την προστασία του περιβάλλοντος, η οποία αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη χορήγηση άδειας εγκατάστασης ή πραγματοποίησης της δραστηριότητας ή του έργου" (παρ. 1), ότι "για την έγκριση των περιβαλλοντικών

όρων για τα έργα και της δραστηριότητας της πρώτης κατηγορίας απαιτείται υποβολή μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων" (παρ. 2α), ότι "για νέα έργα και δραστηριότητες της πρώτης κατηγορίας απαιτείται προέγκριση που αφορά τη χωροθέτηση . . . Η διαδικασία για την προέγκριση, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια καθορίζονται με την απόφαση της παρ. 10 . . ." (παρ. 5), ότι "με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού καθορίζονται η διαδικασία έγκρισης των περιβαλλοντικών όρων, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά και η προθεσμία υποβολής τους . . ." (παρ. 10) και ότι "οι διατάξεις του άρθρου αυτού εφαρμόζονται αναλόγως και στα έργα και τις δραστηριότητες που υφίστανται ή βρίσκονται στο στάδιο της κατασκευής κατά την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού . . ." (παρ. 11). Περαιτέρω, στο άρθρο 5 του ίδιου νόμου ορίζονται τα εξής : "1. Με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού καθορίζεται το περεχόμενο της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων, που μπορεί να διαφοροποιείται κατά κλάδους ή ομάδα έργων και δραστηριοτήτων. Με όμοια απόφαση ορίζεται το περιεχόμενο της μελέτης ανάλογα με τα στάδια έγκρισης του έργου σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 6. Η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων περιλαμβάνει τουλάχιστον : α) περιγραφή του έργου ή της δραστηριότητας με πληροφορίες για το χώρο εγκατάστασης, το σχεδιασμό και το μέγεθός του, β) εντοπισμό και αξιολόγηση των βασικών επιπτώσεων στο περιβάλλον, γ) περιγραφή των μέτρων για την πρόληψη, μείωση ή αποκατάσταση των αρνητικών επιπτώσεων στο περιβάλλον, δ) εξέταση εναλλακτικών λύσεων και υποδείξη των κύριων λόγων της επιλογής της προτεινόμενης λύσης, ε) απλή περιήληψη του συνόλου της μελέτης. 2. Το οικείο νομοσχέδιο συμβούλιο λαμβάνει γνώση της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων και πριν από την έγκρισή της ενημερώνει κάθε πολίτη και τους φορείς εκπροσώπησης του, για να εκφράσουν τη γνώμη τους. Ο τρόπος ενημέρωσης καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων". Εξάλλου, με βάση εξουσιοδοτήσεις παρεχόμενες με διατάξεις του παραπάνω νόμου, μεταξύ των οποίων και τα προαναφερόμενα άρθρα 3, 4 παρ. 10 και 11 και 5 παρ. 1, αλλά και σε συμπόρφυση προς τις Οδηγίες 84/360/ΕΟΚ και

85/337/ΕΟΚ του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 28ης Ιουνίου 1984 και της 27ης Ιουνίου 1985, αντιστοίχως, εκδόθηκε η κοινή απόφαση 69269/5387/24.10.1990 των Υπουργών Εσωτερικών, Εθνικής Οικονομίας, Γεωργίας, Πολιτισμού, Εμπορικής Ναυτιλίας, Τουρισμού, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας και Μεταφορών και Επικοινωνιών (Φ. 678/25.10.1990, τεύχ. Β'), με την οποία, πάλιν άλλων, ορίζονται τα έργα και οι δραστηριότητες που κατατάσσονται στην πρώτη κατηγορία, καθορίζονται τα απαιτούμενα στοιχεία και προδιαγραφές του περιεχομένου των μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων καθώς και η διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 4 της κοινής αυτής υπουργικής απόφασης απαριθμούνται τα έργα και οι δραστηριότητες που κατατάσσονται στην πρώτη (Α) κατηγορία, υποδιαιρούμενα σε δύο ομάδες (I και II), μεταξύ δε εκείνων που ανήκουν στην ομάδα II περιλαμβάνονται τα "έργα διευθέτησης (canalization) και ρύθμισης της ροής υδάτων" (περ. ε') και τα "φράγματα και λοιπές εγκαταστάσεις προς συγκράτηση ή μονιμότερη αποθήκευση των υδάτων" (περ. στ'), στο δε πίνακ 2, ο οποίος προσαρτάται στην απόφαση αυτή και, σύμφωνα με το άρθρο 16, αποτελεί "αναπόσπαστο τμήμα" της, και στον οποίο παρατίθεται η παράγραφος 2 του άρθρου 6 της ίδιας υπουργικής απόφασης, ορίζονται τα στοιχεία που πρέπει να περιέχουν οι μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων για τα έργα και τις δραστηριότητες της παραπάνω ομάδας II. Περαιτέρω, στο άρθρο 9 της απόφασης αυτής, στο οποίο προβλέπεται η διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, ορίζεται, μεταξύ άλλων, ότι οι περιβαλλοντικοί όροι για τις δραστηριότητες της πρώτης (Α) κατηγορίας εγκρίνονται με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και του αρμοδίου κατά περίπτωση υπουργού, η οποία "αναφέρεται τουλάχιστον στα παρακάτω θέματα : α) Στο είδος και στο μέγεθος της δραστηριότητας. β) Σης ειδικές οριακές τιμές εκπομπής ρυπαντικών φορτίων και συγκεντρώσεων σύμφωνα με τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις. γ) Σης ειδικές οριακές τιμές στάθμης θορύβου και δονήσεων σύμφωνα με τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις. δ) Στα τεχνικά έργα και μέτρα αντιρρύπανσης ή γενικότερα αντιμετώπισης της υποβάθμισης του περιβάλλοντος, που επιβάλλεται να κατασκευασθούν λαμβανομένης υπόψη της καλύτερης διαθέσιμης τεχνολογίας, με

τον όρο ότι η εφαρμογή τέτοιων μέτρων δεν συνεπάγεται υπερβολικό κόστος. ε) Στο περιβάλλον της περιοχής και ιδιαίτερα στα ευαίσθητα στοιχεία του και ενδεχομένως στις ειδικά προστατευόμενες ζώνες και στον καθορισμό αναγκών για τη διατήρησή τους μέτρων και έργων. στ) Στον καθορισμό του χρονικού διαστήματος, για το οποίο ισχύει η χορηγούμενη έγκριση περιβαλλοντικών όρων καθώς και των προϋποθέσεων για την αναστήλωσή τους" (παρ. 4). Τέλος, σύμφωνα με τη μεταβατική διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 17 της παραπάνω υπουργικής απόφασης, έργα ή δραστηριότητες που βρίσκονται στο στάδιο της κατασκευής κατά την έναρξη ισχύος της απόφασης αυτής προσαρμόζονται στις σχετικές με την έγκριση περιβαλλοντικών όρων διατάξεις της "μετά από τέσσερα (4) χρόνια από την έναρξη ισχύος της", στην ίδια δε παράγραφο ορίζεται ότι "εάν πριν από την πάροδο της τετραετίας, κατά την κατασκευή του έργου ή της δραστηριότητας προκύπτει ότι δεν προστατεύεται επαρκώς το περιβάλλον, επιβάλλονται περιβαλλοντικοί όροι σύμφωνα με τις σχετικές διατυπώσεις της παρούσας απόφασης".

9. Επειδή με τις παραπάνω διατάξεις, που θεοπίστηκαν σε συμμόρφωση προς τη συνταγματική επιταγή για την προστασία του περιβάλλοντος και, ειδικότερα, προς την αρχή της πρόληψης στον τομέα αυτόν, προβλέπεται διοικητική διαδικασία, με την οποία παρέχεται στα αρμόδια όργανα της Διοίκησης η δυνατότητα να εκτιμούν εκ των προτέρων τις αναμενόμενες συνέπειες για το περιβάλλον από σχεδιαζόμενα έργα ή δραστηριότητες και, ενόψει ιδίως των συνεπειών αυτών, της φύσης και της σημασίας των τυχόν θιγόμενων οικοσυστημάτων ή μεμονωμένων στοιχείων, του χαρακτήρα και του σκοπού του συγκεκριμένου έργου ή δραστηριότητας και των υφιστάμενων μέσων απορροπής, όρους ή μείωσης της πιθανολογούμενης βλάβης του περιβάλλοντος, να κρίνουν αν και με ποιους όρους μπορεί να πραγματοποιηθεί το έργο ή η δραστηριότητα ώστε να μη παραβιάζεται η αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης και, γενικότερα, οι παραπάνω ορισμοί του Συντάγματος και οι αναφερόμενοι στο περιβάλλον ρυθισμοί της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση του έτους 1992 (Συνθήκης του Μάαστριχτ) που κυρώθηκε με το ν. 2077/1992 (φ. 136) και, συγκεκριμένα, οι διατάξεις του άρθρου 130Ρ της Συνθήκης αυτής, με τις οποίες – και όπως ισχύουν κατά την έκδοση των προσβαλλόμενων πράξεων – καθιερώνεται επίσης η αρχή της προληπτικής δράσης στον τομέα του περιβάλλοντος. Εξάλλου, σε

περίπτωση προσβολής με αίτηση ακύρωσης των διοικητικών πράξεων που εκδίδονται κατά την παραπάνω διαδικασία, ο ακυρωτικός δικαστής ερευνά αν τηρήθηκε συννόμως από ουσιαστική και τυπική άποψη η διαδικασία αυτή και αν τα στοιχεία, στα οποία στηρίζεται η ελεγχόμενη διοικητική πράξη, είναι σύμφωνα με τους σχετικούς ορισμούς της νομοθεσίας και επαρκή για να προσδώσουν έρεισμα στην πράξη. Ειδικότερα, κατά την άσκηση του ακυρωτικού ελέγχου, στον οποίο περιλαμβάνεται και η πλάνη περί τα πράγματα, ο δικαστής εξετάζει, μεταξύ άλλων, αν η μέλητη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, που αποτελεί το βασικό μέσο εφαρμογής της αρχής της πρόληψης, ανταποκρίνεται προς τις απαιτήσεις του νόμου και αν το περιεχόμενό της είναι επαρκές ώστε να παρέχεται στα αρμόδια διοικητικά όργανα η δυνατότητα να διακριβώνουν και αξιολογούν τις συνέπειες του έργου ή της δραστηριότητας και να εκτιμούν αν η πραγματοποιήσή του είναι σύμφωνη με τις διατάξεις της οικείας νομοθεσίας καθώς και με τις προαναφερόμενες συνταγματικές επιταγές και τους ορισμούς της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ευθεία, όμως, αξιολόγηση από μέρους του δικαστή των συνεπειών ορισμένου έργου ή δραστηριότητας και η κρίση αν η πραγματοποίησή του αντίκειται στην αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης εξέρχονται των ορίων του ακυρωτικού ελέγχου διότι προϋποθέτουν διαπίστωση πραγματικών καυστόσεων, διερεύνηση τεχνικών θεμάτων, ουσιαστικές εκτιμήσεις και στόθμιση στηρίξιμηση στις εκτιμήσεις αυτές. Κατ' ακολουθίαν, παράβαση της αρχής της βιώσιμης ανάπτυξης μπορεί να ελεγχθεί ευθέως από τον ακυρωτικό δικαστή μόνον αν από τα στοιχεία της οικογραφίας και με βάση τα δεδομένα της κοινής πείρας προκύπτει ότι η προκαλούμενη από το έργο ή τη δραστηριότητα βλάβη για το περιβάλλον είναι μη επανορθώσιμη και έχει τέτοια έκταση και συνέπειες ώστε προδήλως να αντιστρατεύεται την ποσώνων συνταγματική αρχή. Αν και κατά τη γνώμη των Συμβούλων Ι. Μασή, Σ. Ρίζου, Ν. Σακελλαρίου και Ν. Ρόζου ο δικαστής, ο οποίος έχει υποχρέωση, σε κάθε ένδοξη υπόθεση, να εξετάζει τη συμμόρφωση προς τις συνταγματικές επιταγές για την προστασία του περιβάλλοντος, έχει και στις ακυρωτικές ακόμη όκες την εξουσία να κρίνει ευθέως με βάση τα δεδομένα που προκύπτουν από τα στοιχεία της οικογραφίας, αν συγκεκριμένο έργο εναρμονίζεται προς τις συνταγματικές αυτές επιταγές, από τις οποίες απορρέει και η παραπάνω αρχή.

10. Επειδή στην παρούσα υπόθεση, με τη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, στην οποία στηρίζονται οι προσβαλλόμενες πράξεις, γίνεται δεκτό ότι τα επίμαχα έργα εκτροπής ποσότητας ύδατος του Αχελώου ποταμού θα έχουν επιπτώσεις στον κάτω ρου του ποταμού, δηλαδή στην περιοχή καπάντη του φράγματος που ήδη υπάρχει στη θέση Σιρτίος, στις πηγές Λάμπρος Λεπνίου που βρίσκονται στην περιοχή αυτή, στις εκβολές του ποταμού και στις λιμνοθάλασσες Μεσοδολγίου και Αιτωλικού, κυρίως λόγω της μείωσης της ποσότητας ύδατος του ποταμού, με την οποία τροφοδοτούνται οι περιοχές αυτές. Στην ίδια, όμως, μελέτη περιέχεται η εκτίμηση, που τεκμηριώνεται με αναφορά σε συγκεκριμένα πραγματικά δεδομένα, ότι στις παραπάνω λιμνοθάλασσες η μείωση της τροφοδότησης με νερό του ποταμού δεν θα έχει σημαντική επίδραση και μπορεί να καλυφθεί πλήρως με την αύξηση της παροχής αρδευτικού ύδατος, διότι ήδη είναι ελάχιστη η συμβολή του Αχελώου στο συνολικό εμπλουτισμό των λιμνοθάλασσών αυτών με γλυκό νερό και ότι στην περιοχή του δέλτα του ποταμού δεν αναμένονται γενικότερες σοβαρές συνέπειες διότι στην περιοχή αυτή ο Αχελώος έχει ήδη παύσει να λειτουργεί ως φυσικό οικοσύστημα και έχει μετατραπεί σε απολύτως ελεγχόμενο και ρυθμιζόμενο, δηλαδή ανθρωπογενές, ποτάμιο σύστημα που χαρακτηρίζεται από έλεγχο των πλημμυρικών φαινομένων, κατακράτηση φερτών υλών στους ήδη υφιστάμενους ταμειυήρες και πλήρως ελεγχόμενη ποτάμια δραστηριότητα. Επίσης εκτιμάται με την παραπάνω μελέτη ότι οι δυσμενείς επιπτώσεις από την εκτροπή στην περιοχή καπάντη του φράγματος Σιρτίου είναι δυνατό να αντιμετωπιστούν εφόσον τηρηθεί το επιβαλλόμενο με την προσβαλλόμενη πράξη έγκρισης περιβαλλοντικών όρων ανώτατο όριο εκτρεπόμενης ποσότητας ύδατος, που ορίστηκε σε 600 εκατομμύρια κ.μ. ετησίως, εξασφαλιστεί η αναγκαία ελάχιστη παροχή στην περιοχή αυτή και γίνει ορθολογική διαχείριση του φυσικού υδατικού δυναμικού. Περαιτέρω, αναγνωρίζεται με τη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων ότι τα επίμαχα έργα θα έχουν σοβαρές επιπτώσεις στην ορεινή νότια Πιόδα, σε περιοχή στην οποία προβλέπεται η κατασκευή, πλην άλλων, των φραγμάτων και ταμειυήρων Μεσοχώρας και Συκιός και η οποία, όπως γίνεται δεκτό με τη μελέτη, παρουσιάζει ιδιαίτερας σημαντικά τοπολογικά και οικολογικά χαρακτηριστικά που συνδέουν τοπίο εξαιρετικού κάλλους και κατά τόπους μοναδικού χαρακτήρα, με πυκνό και πολλαπλώς

διακλαδιζόμενο υδρογραφικό δίκτυο, πλούσιο σε πανίδα με προστατευόμενα είδη και με αξιόλογα δείγματα πολιποτικής κληρονομιάς. Συγκεκριμένα, στη μελέτη αυτή αναφέρεται, μεταξύ άλλων, ότι με την πλήρωση των ταμειήρων Μεσοχώρας και Συκιάς, οι οποίοι, στην ανώτατη στάθμη λειτουργίας τους έχουν, αντίστοιχως, επιφάνεια 7.800 τ.μ. και 12.800 τ.μ. με αντίστοιχο συνολικό μήκος ακτογραμμής 80 χιλιομέτρων και 90 χιλιομέτρων, το ποταμοκοινοδικό τοπίο θα μεταβληθεί σε λιμναίο και λόγω της αισθητικής αξίας της περιοχής θα επέλθει σοβαρή τοπολογική διαταραχή, θα αλλοιωθεί σημαντικά η χωρική και χρονική όραση των επιφανειακών υδάτων στη Μονή Πινδο και, σε κάποιο βαθμό, κατά μήκος του ρου του Άχελώου, με αποτέλεσμα να επέλθει σοβαρή διαταραχή στην ισορροπία των παρόχθιων συστημάτων, λόγω της ανόσχεσης των φυσικών πλημμυρικών απορροών, να μεταβληθούν οι διαμορφωμένες ισορροπίες κατόπιν των φραγμάτων, να αυξηθεί η διαβρωτική δράση του ύδατος και να υποστεί σοβαρές επιπτώσεις το οικοσύστημα του τμήματος του ποταμού κατόπιν του φράγματος Συκιάς και έως τον υφιστάμενο ταμειήρα Κρεμαστών λόγω του ότι η λειτουργία του υδροληκτικού στοίβου Συκιάς θα έχει ως συνέπεια να καταστεί η ροή των υδάτων εντόνως κυμαινόμενη. Από την ίδια μελέτη προκύπτει ακόμη ότι με την πλήρωση του ταμειήρα Μεσοχώρας θα κατακλυσθεί τμήμα 250 στρεμμάτων κατοικημένης περιοχής ενώ στον ταμειήρα Συκιάς θα κατακλυσθεί επίσης τμήμα οικισμού, έκτασης 25 στρεμμάτων, εκκλησίες, ερείπια μοναστηριών, τοξωτά γεφύρια καθώς και η Μονή Αγίου Γεωργίου Μυροφύλλου που έχει χαρακτηριστεί διατηρητέο μνημείο και, όπως αναφέρεται στη μελέτη, αποτελεί ιστορικό, αρχαιολογικό και αρχιτεκτονικό μνημείο μεγάλης αξίας. Εξάλλου, στην παραπάνω μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων ερευνώνται οι ανάγκες της Θεσσαλίας για την ύδρευση των οικισμών της και την άρδευση των καλλιεργούμενων εκτάσεων καθώς και οι δυνατότητες να καλυφθούν οι ανάγκες αυτές από τους δικούς της υδροπικούς πόρους και με επαρκή θεμελίωση σε συγκεκριμένα δεδομένα διαπιστώνεται σοβαρή υποβάθμιση του υπόγειου υδροφόρου ορίζοντα της περιοχής αυτής και γίνεται δεκτό ότι είναι απολύτως αναγκαία η ενίσχυση του υδατικού δυναμικού της. Η μελέτη αυτή εκθέτει αναλυτικώς τους λόγους που υπονομεύουν τη βελτίωση των συνθηκών άρδευσης στη Θεσσαλία. Συγκεκριμένα, αναφέρεται, μεταξύ άλλων, ότι η θεσσαλική πεδιάδα αποτελεί τη

μεγαλύτερη ενιαία πεδινή έκταση της Ελλάδας που καλύπτει 3,9 εκατομμύρια στρέμματα, δηλαδή περίπου το 10% του συνόλου της γεωργικής γης της Χώρας, ότι από την έκταση αυτή αρδεύονται περίπου 2,4 εκατομμύρια στρέμματα, αλλά και αυτά ανεπαρκώς διότι με την υφιστάμενη διαχείριση των υδατικών πόρων της περιοχής οι ποσότητες νερού που παρέχονται στις αρδευόμενες γεωργικές εκτάσεις καλύπτουν ποσοστό μόνο 40% έως 70% των καλλιεργειών, με αποτέλεσμα να παραμένει μειωμένη η παραγωγική ικανότητα της γης, και ότι αν δεν ενισχυθούν οι υδατικοί πόροι της Θεσσαλίας μεγάλο μέρος των ανεπαρκώς αρδευόμενων εκτάσεων θα επανέθουν σταδιακά σε ξηρική μορφή καλλιεργειών, θα προκληθεί περαιτέρω ταπείνωση της στάθμης των γεωτρήσεων και θα μειωθεί ακόμη περισσότερο ο βαθμός πληρότητας των αρδεύσεων με άμεσο αποτέλεσμα τη μείωση των αποδόσεων, των εισοδημάτων και της απασχόλησης, ενώ, αντίθετως, η ικανοποιητική άρδευση θα έχει πολλαπλές θετικές επιπτώσεις, περαιτέρω, με την ίδια μελέτη γίνεται δεκτό ότι, αν αξιοποιηθούν μόνον οι ήδη διαθέσιμες ποσότητες των επιφανειακών υδάτων της Θεσσαλίας, θα ενταθεί το μείζον πρόβλημα της ανεπαρκούς άρδευσης διότι το υπόγειο υδατικό δυναμικό της Θεσσαλίας που μπορεί να αντληθεί επιποϊώς χωρίς διατάραξη των υπόγειων υδάτων ανέρχεται σε 389Χ106 κ.μ. με αποτέλεσμα να παραμένει έλλειμμα 863Χ106 κ.μ. επιποϊώς, ότι, με συνεκτίμηση των αναγκών ύδρευσης που επιβάλλεται να ικανοποιούνται κατά προτεραιότητα, από τα 2,4 εκατομμύρια στρέμματα των ανεπαρκώς αρδευόμενων εκτάσεων της Θεσσαλίας πεδιάδας μπορεί να αρδευθεί συνολική έκταση 500 χιλιάδων έως ενός εκατομμυρίου στρεμμάτων, ενώ η υπόλοιπη έκταση θα συνεχίσει να αρδευείται ανεπαρκώς.

11. Επιπρόθε, ενόψει των παραπάνω διαπιστώσεων και αξιολογήσεων που περιέχονται στη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, στην οποία στηρίζονται οι προσβαλλόμενες πράξεις, συνάγεται ότι έγινε ενδελεχής και με επαρκή τεκμηρίωση στάθμιση των συνεπειών των επίμαχων έργων για το περιβάλλον προς την καλυπτόμενη με τα έργα αυτά ανάγκη, η οποία αφορά κυρίως τη διατήρηση και ενίσχυση της παραγωγικής ικανότητας της Θεσσαλκής πεδιάδας, δηλαδή σκοπό γενικότερου δημόσιου συμφέροντος, αναγόμενο στην οικονομική ανάπτυξη και στην αξιοποίηση του εθνικού πλούτου. Κατά συνέπεια, ως προς τη διαπίστωση της

ανάγκης ενίσχυσης του υδατικού δυναμικού της Θεσσαλίας με εκτροπή μέρους των υδάτων του Αχελώου ποταμού, η παραπάνω μελέτη είναι πλήρης και επαρκής. Εξάλλου, από τα στοιχεία, τα οποία προσκομίζουν οι αιτούντες, και από τα λοιπά στοιχεία του φακέλου δεν αποδεικνύεται ότι οι δημοσιεύσεις των εκτιμήσεων της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων στηρίζονται σε ανακριβή δεδομένα, ούτε προκύπτει βλάβη του περιβάλλοντος πέρα από τα ακραία όρια, των οποίων η υπέρβαση υπόκειται σε ευθύ δικαστικό έλεγχο, σύμφωνα με όσα διαλαμβάνονται σε προηγούμενη σελίδα. Κατά συνέπεια, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι τα παραπάνω έργα καθεαυτά ανήκονται στους ορισμούς του Συντάγματος και της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, με τους οποίους επιπόσει η προστασία του περιβάλλοντος, και κατ' ακολουθίαν ότι η πραγματοποίησή τους απαγορεύεται απολύτως χωρίς να καταλείπεται περαιτέρω στάδιο ανούλησης των κατάλληλων περιβαλλοντικών όρων για την άμβλυνση των δυσμενών συνεπειών και την επανορθώση της δημιουργούμενης βλάβης. Πρέπει, επομένως, να απορριφθούν ως αβάσιμοι οι λόγοι ακύρωσης, με τους οποίους προβάλλεται ότι το ενχέριμα της εκτροπής του ρου του Αχελώου ποταμού και η πραγματοποίηση των προαναφερόμενων έργων έρχονται σε αντίθεση προς την αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης που καθιερώνεται από τα άρθρα 24 και 108 του Συντάγματος και 2 και 130P της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Μειωπήθησαν οι Σύμβουλοι Αθ. Τσιμπόση, Ι. Μαρή, Γ. Παναγιωτόπουλος, Σ. Ρίζος, Ν. Σακελλαρίου, Ακ. Συγγούνα, Ν. Ρόζος, Αθ. Ράντος, Ελ. Δανδουλάκη, Ειρ. Σάρπ και Χρ. Ράμμος, οι οποίοι έχουν τη γνώμη, προς την οποία συντάχθηκε και ο Πάρεδρος Θ. Αραβάνης, ότι οι προαναφερόμενες ιδιαίτερες δυσμενείς συνέπειες που επέρχονται σε ευαίσθητα οικοσυστήματα από την πραγματοποίηση των επέμεχων έργων, όπως αυτές περιγράφονται στη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, συνιστούν βλάβη, η οποία, αυτοτελώς, αξιολογούμενη, προδήλως εξέρχεται των κατά της παραπάνω υπερανοδοθικής ισχύος διατάξεις ανεκτών ορίων επέμβασης στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον, ενώσει της έκτασής τους, της οριστικής αλλοίωσης του τοπίου χωρίς δυνατότητα αποκατάστασης, έστω και μερικής, και της φύσης και οικολογικής σημασίας των θυγόμενων οικοσυστημάτων. Κατά τη γνώμη, λοιπόν, αυτή της μειοψηφίας οι σχετικοί λόγοι ακύρωσης προβάλλονται βασιμώς.

12. Επειδή η πραγματοποίηση των έργων, τα οποία αφορούν οι προσβαλλόμενες αποφάσεις, και, κατ' ακολουθίαν, η έγκριση περιβαλλοντικών όρων για τα έργα αυτά δεν προϋποθέτουν την προηγούμενη σύνταξη χωροταξικού σχεδίου κατά τις διατάξεις του ν. 360/1976 "περί Χωροταξίας και Περιβάλλοντος" (φ. 151), με τον οποίο προβλέπεται η κατάρτιση και έγκριση χωροταξικών σχεδίων, εθνικών περιφερειακών και ειδικών, και καθορίζεται το περιεχόμενό τους, αφού τέτοια προϋπόθεση δεν τίθεται κατά τις διατάξεις του προαναφερθέντος ν. 1650/1985 και της κοινής υπουργικής απόφασης 69269/5387/1990, κατ' εφαρμογή των οποίων εκδόθηκαν οι προσβαλλόμενες αποφάσεις, ούτε, εξάλλου, απορρέει ευθέως από το άρθρο 24 παρ. 2 του Συντάγματος, με το οποίο επιδόσεται η χωροταξική οργάνωση της Χώρας, ή από τον παραπάνω ν. 360/1976 απαγόρευση να πραγματοποιηθούν τα επίμαχα έργα αν δεν είναι ενταγμένα σε χωροταξικό σχέδιο (Σπ.Ε. Ολομ. 4498/1998). Επομένως, είναι απορριπτέος ως αβάσιμος ο λόγος ακύρωσης, με τον οποίο υποστηρίζεται ότι μη νομίμως εκδόθηκε η προσβαλλόμενη πράξη έγκρισης περιβαλλοντικών όρων διότι δεν έχει καταρτιστεί χωροταξικό σχέδιο, κατά τα άρθρα 1 έως 5 του ν. 360/1976, για τις περιοχές, στις οποίες βρίσκονται τα επίμαχα έργα. Αν και κατά τη γνώμη των Συμβούλων Ι. Μαρή, Γ. Παναγιωτόπουλου, Σ. Ρίζου, Ν. Σακελλαρίου, Ν. Ράζου και Ξ.Θ. Σόρη ο λόγος αυτός προβάλλεται βασιμώς διότι, ενόψει της σοβαρότητας των συνεπειών των παραπάνω έργων και της έκτασης και του χαρακτήρα των θιγόμενων περιοχών, η πραγματοποίηση των έργων αυτών είναι επιτρεπτή μόνο στο πλαίσιο χωροταξικού σχεδίου, το οποίο, κατά τα άρθρα 24 παρ. 1 και 2, 79 παρ. 8 και 106 παρ. 1 του Συντάγματος, αποτελεί τη χωρική έκφραση αντίστοιχου προγράμματος οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, δεδομένου, μάλιστα, ότι έχουν ήδη εγκριθεί από τη Βουλή, με πράξεις της που δεν αποτελούν τυπικό νόμο, σχετικά προγράμματα (ΦΕΚ Α' 206/1977 και ΦΕΚ Α' 106/1979), για την εξειδίκευση των οποίων απαιτείται η έγκριση χωροταξικού σχεδίου.

13. Επειδή ο λόγος, με τον οποίο προβάλλεται ότι η προσβαλλόμενη πράξη έγκρισης περιβαλλοντικών όρων εκδόθηκε αναρμοδίως διότι δεν συνυπογράφεται από τον Υπουργό Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και τον Υπουργό Υγείας και Πρόνοιας, είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, δεδομένου ότι οι

Υπουργοί αυτοί δεν είναι συναρμόδιοι κατά την έννοια των προαναφερόμενων διατάξεων του άρθρου 4 παρ. 2β του ν. 1650/1986 και του άρθρου 9 παρ. 4 της κοινής υπουργικής απόφασης 69239/5387/1990, στις οποίες ερείδεται η πρόξη αυτή, αφού από ουδεμία ειδικότερη διάταξη καθιερώνεται σχετική αρμοδιότητα των συγκεκριμένων αυτών Υπουργών, τα δε επίμαχα έργα και οι σκοποί που εξυπηρετούνται με αυτά δεν εμπίπτουν στον κύκλο αρμοδιοτήτων των αντίστοιχων Υπουργείων (ΣΤΕ ΟΛΟγμ. 4495/1993).

14. Επειδή προβλέπεται περαιτέρω ότι η μέλητη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, στην οποία στηρίζεται η προβαλλόμενη πρόξη έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, δεν υποβλήθηκε προσηκόντως στις διατυπώσεις δημοσιότητας που προβλέπονται στον προαναφερόμενο ν. 1650/1986 και στην παρτάπη κινή απόφαση 75308/5512/26.10.1990 του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και του Υφυπουργού Εθνικής Οικονομίας, που εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση του νόμου αυτού, σε συμπέφωση και προς την Οδηγία 85/337/ΕΟΚ, όσον ουδεμία δημοσιοποίηση της μέλητης έλαβε χώρα στον νομό Ιωαννίνων, ενώ στο νομό Ευρυτανίας δεν έλαβε χώρα η επιβαλλόμενη ανακοίνωση στον τύπο και στους νομούς Τρικάλων και Γρεβενών εμφαλοχώρησαν παραβάσεις ως, προς τον τρόπο πρόσκλησης των ενδιαφερομένων και την εξασφάλιση δυνατότητας πρόσβασης στο στοιχείο που συνόδευσαν τη μέλητη. Ανεξαρτήτως, όμως, της αοριστίας, με την οποία διατυπώνεται ο λόγος ως προς τους νομούς Τρικάλων και Γρεβενών, και του ζητήματος αν ήταν αναγκαία κατά νόμο η τήρηση των διατυπώσεων δημοσιοποίησης της μέλητης στο νομό Ιωαννίνων, ο λόγος αυτός είναι απορητικός προεχόντως ως προβαλλόμενος χωρίς έννομο συμφέρον αφού δεν προσδιορίζεται η βλάβη των απουσιών περιβαλλοντικών οργανώσεων, που εδρεύουν στην Αθήνα, από τυχόν παραλείψεις κατά τη δημοσιοποίηση της μέλητης στους παρτάπη νομούς,

15. Επειδή με την Οδηγία 79/409/ΕΟΚ, σε συμμόρφωση προς την οποία εκδόθηκε η κοινή απόφαση 414985/1985 του Αναπληρωτή Υπουργού Γεωργίας και του Υφυπουργού Εθνικής Οικονομίας (Φ. 757/18.12.1985, τεύχ. Β'), επιβάλλεται η λήψη μέτρων για τη διατήρηση ή αποκατάσταση επαρκούς ποικιλίας και επηρεασίας οικοτόπων για τα είδη πτηνών που στο τη φύση τους ζουν σε σπάνια κατάσταση και

προβλέπονται ορισμένες κατηγορίες τέτοιων μέτρων, στις οποίες περιλαμβάνεται η δημιουργία ζωνών προστασίας, στις οποίες πρέπει να λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα ώστε να αποτρέπεται η ρύπανση. Η φθορά των οικοτόπων και οι επιβλαβείς για τα πτηνά διαταράξεις (άρθρα 2 και 4 παρ. 4). Εξάλλου, με τη μεταγενέστερη Οδηγία 92/43/ΕΟΚ, προς την οποία επίσης προσερχόστηκε η εθνική ένωση, τάξη με την από 11.12.1998 απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, Ανάπτυξης, Γεωργίας, Παιδείας, Εμπορικής Ναυτιλίας και των Υφυπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Εθνικής Οικονομίας και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (φ. 1289/28.12.1998, τεύχ. Β'), προβλέπεται η δημιουργία ευρωπαϊκού οικολογικού δικτύου ειδικών ζωνών, καθώς και ο καθορισμός "Νatura 2000", που αποτελείται από περιοχές, στις οποίες βρίσκονται τύποι φυσικών οικοτόπων και οικοτόπων ειδών που απειλούνται σε παρατηρήματα, τα οποία προστατεύονται στην Οδηγία (άρθρο 3). Περαιτέρω προβλέπεται, στην ίδια Οδηγία, ότι για τον παραπάνω σκοπό καταρτίζεται από την Επιτροπή, μέσα σε έξι έτη από την κοινοποίηση της Οδηγίας, με βάση σχετικές προτάσεις των Κρατών – μελών, κατάλογος προστατευόμενων περιοχών, για τις οποίες το οικείο Κράτος οφείλει να λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα για τη διατήρηση ή αποκατάσταση των υφιστάμενων οικοτόπων (άρθρο 4). Σε εφαρμογή της τελευταίας αυτής Οδηγίας, το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων με το έγγραφό του 18670/2520 από 31.7.1996 υπέβαλε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατάλογο περιοχών ειδικής προστασίας, στις οποίες περιλαμβάνεται και η περιοχή "Κοινάδα Αχελώου", στα όρια της οποίας περιλαμβάνονται τα έργα στην περιοχή Συκιάς που προβλέπονται με την προσβαλλόμενη πράξη έγκρισης περιβαλλοντικών όρων. Επισημαίνεται, όμως, στο ίδιο αυτό έγγραφο ότι τα υποδεικνυόμενα όρια των προτεινόμενων περιοχών είναι προσωρινά διότι η τελική οριοθέτηση εξαρτάται από τα αποτελέσματα εκπονημένων διαχειριστικών σχεδίων και μελετών και από το πρόγραμμα χαρτογράφησης των τύπων οικοτόπων και ότι από τα προσωρινά αυτά όρια εξαιρούνται "οι θεομοθετημένες χρήσεις (οικισμοί, υποδομές, κλπ.)". Με τα δεδομένα αυτά δεν στελεχωθείται παράδοση των παραπάνω Οδηγιών, αφού, πάντως, η προσβαλλόμενη αυτή πράξη εκδόθηκε στις 15.12.1995, δηλαδή όχι μόνον πριν ολοκληρωθεί η κατάρτιση του καταλόγου προστατευόμενων περιοχών με

σχετική απόφαση της Επιτροπής αλλά και πριν ακόμη την υποβολή της σχετικής πρότασης της Ελλάδας. Κατά συνέπεια, πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος ο λόγος ακύρωσης, με τον οποίο υποστηρίζεται ότι η πράξη αυτή έρχεται σε αντίθεση προς τις προαναφερόμενες Οδηγίες.

16. Επειδή προβλέπεται ότι η προσβαλλόμενη πράξη έγκρισης περιβαλλοντικών όρων έρχεται σε αντίθεση προς τις διεθνείς συμβάσεις του Ρίο ντε Τζανέιρο έτους 1992 για τη βιολογική ποικιλότητα και της Βέρνης έτους 1979 για τη διατήρηση της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος της Ευρώπης, που έχουν κυρωθεί με το ν. 2204/1994 (φ. 59) και το ν. 1335/1983 (φ. 32), αντιστοίχως, και προς τη διεθνή σύμβαση της Βόννης έτους 1979 για τη διατήρηση των αποδημητικών ειδών της άγριας πανίδας, στην οποία έχει προσχωρήσει η τότε Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα με την απόφαση 82/461/ΕΟΚ του Συμβουλίου, διότι, όπως υποστηρίζουν οι απούντες, η πραγματοποίηση των έργων, τα οποία αφορά η πράξη αυτή, θα έχει ως συνέπεια την εξάφaniση ή τουλάχιστον την ανεπανόρθωτη υποβάθμιση προστατευόμενων και ευαίσθητων υδροτοπικών και θαλασσικών οικοσυστημάτων και την εξάφaniση πλήθους τύπων οικοτόπων και ειδών πανίδας και χλωρίδας που προστατεύονται και από τις παραπάνω διεθνείς συμβάσεις. Ο λόγος είναι απορριπτός προεχόντως ως αορίστως προβολόμενος διότι δεν προσδιορίζονται, σε συσχέτιση και προς τις διατάξεις των διεθνών αυτών συμβάσεων και τα παραρήματα που τις συνοδεύουν, τα συγκεκριμένα είδη και φυσικοί οικότοποι, οι οποίοι, κατά τους απούντες, υπάρχουν στην προστασία των συμβάσεων αυτών και θίγονται ανεπανόρθωτα από την πραγματοποίηση των επίμαχων έργων. Αν και κατά τη γνώμη των Συμβούλων Ι. Μαρή, Κ. Μενουδάκου, Σ. Ρίζου, Ν. Σακελλαρίου, Αικ. Σηγουράνα, Ν. Ρόζου, Αθ. Ράντου, Ελ. Δανδουλάκη και Ειρ. Σάουτ ο λόγος αυτός είναι ορθολογικός και επεκτατικός δικαστικής εκτίμησης και, συνεπώς, πρέπει να εξεταστεί κατ' ουσίαν, δεδομένου ότι τα θιγόμενα είδη πανίδας και χλωρίδας και, γενικότερα, τα θιγόμενα οικοσυστήματα αποκλύπουν από τη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, στην οποία στηρίζεται η προσβαλλόμενη πράξη.

17. Επειδή με τη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, στην οποία στηρίζεται η προσβαλλόμενη πράξη έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, ερευνήθηκαν

διεξοδικά, όπως εκθίβεται στη δέκατη σκέψη, οι επιπτώσεις από την κατασκευή και λειτουργία των επίμαχων έργων στους υγροτόπους των Αιγιοθαλασσών Μεσολογίου και Αιτωλικού και του δέλτα του Αχελώου, οι οποίοι υπάγονται στην προστασία της Διεθνούς Συμφωνίας του Παρισιού έτους 1971 για τους υγροτόπους διεθνούς ενδιαφέροντος, που κυρώθηκε με το ν.δ. 101/1974 (φ. 350), και για τους οποίους έχει επιβληθεί, σε συμμόρφωση και προς τη Διεθνή αυτή Συμφωνία, μέτρα προστασίας με την κοινή απόφαση 1319/20.7.1993 των Υπουργών Γεωργίας και Εμπορικής Ναυτιλίας και των Υπουργιών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και Δημοτηχών. Ενέργειας και Τεχνολογίας και Εμπορίου (φ. 755/28.9.1993, τεύχ. Β'). Συγχρόνως με την ίδια μελέτη, εκηγήθηκε, με αναφορά σε συγκεκριμένα στοιχεία που δεν αποδεικνύονται ανακριβή, ότι τα έργα αυτά και η εκροπή προς τη Θεσσαλία ποσότητας ύδατος του ποταμού 600 εκατομμυρίων κ.μ. ετησίως δεν θα επιφέρει βλάβη στους υγροτόπους, αφού αν τηρηθούν οι όροι που προβλέπονται στη μελέτη και τελικώς εγκρίθηκαν με την προσβαλλόμενη πράξη, μεταξύ των οποίων και εκείνος που αφορά τον ορισμό της προαναφερόμενης ποσότητας ως ανώτατου ορίου εκτιμώμενου ύδατος. Με τα δεδομένα αυτά, η προσβαλλόμενη πράξη δεν έρχεται σε αντίθεση προς τη Διεθνή αυτή Συμφωνία και, επομένως, ο σχετικός λόγος ακύρωσης, ο οποίος δεν προσάπτεται συγκεκριμένη αιτίαση στην αιτιολογική βάση της προσβαλλόμενης, πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος. Μειοψήφισαν οι Σύμβουλοι Αθ. Τσαμπάση, Ι. Μορή, Γ. Παναγιωτόπουλος, Σ. Ρίζος, Ν. Σακελλαρίου, Αικ. Συγγούνα, Ν. Ρόζος, Αθ. Πάντος, Ελ. Δονδουλάκη και Ειρ. Σάππ, οι οποίοι έχουν τη γνώμη ότι ο λόγος ακυρώσεως είναι βάσιμος διότι, ενώ, όπως και με την ίδια τη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων γίνεται δεκτό, αλλά συνάγεται και από τα διδάγματα της κοινής πείρας, η μείωση της ποσότητας του ύδατος στους παραπάνω υγροτόπους λόγω της εκροπής θα έχει επίδραση στα ιδιαίτερά ευαίσθητα αυτά οικοσυστήματα, δεν προκύπτει από τη μελέτη αυτή και τα λοιπά στοιχεία του φακέλου, κατά τρόπο αναμφισβήτητο, ότι με τους επιβαλλόμενους περιβαλλοντικούς όρους διασφαλίζεται η πλήρης άρση της δυσμενούς αυτής επίδρασης και η διατήρηση τουλάχιστον της υφιστάμενης κατάστασης στους υγροτόπους αυτούς.

18. Επειδή στο άρθρο 50 του ν. 5351 "περί αρχαιοτήτων", όπως

Αριθμός 3478/2000

κωδικοποιήθηκε με το από 9/24.8.1932 π.δ/γμα (φ. 275) και τροποποιήθηκε με το άρθρο 1 του ν.δ/τος 6/1968 (φ. 279), ορίζεται ότι "απαγορεύεται άνευ αδείας του Υπουργείου Παιδείας 1) η λατομία και σκαφή προς ποταμόν υλικού οικοδομών και αρχαίων ερετίων πόλεων, συνοικισμών, νεκροπόλεων και εις στόλισαν 500 μέτρων παντός ορατού αρχαίου μνημείου, ως και η κατασκευή σβεστοκαμίνου εις περιφέρειαν 500 μέτρων από των αρχαίων, 2) η πλήσιον αρχαίου επιχείρησις έργου δυναμένου να βλάψη αυτά αμέσως ή εμμέσως . . . 3) οιαδήποτε εργασία επί κτηρίων και λειψάνων ή ερετίων αρχαίων, και αν έτι δεν επιφέρει ζημίαν πτω . . ." και στο άρθρο 52 του νόμου αυτού προσδέσσεται ότι "επισκευή ή κατ' οικονομίαν τροπών μετασκευή εκκλησιών ή άλλων καλλιτεχνικών και ιστορικών μνημείων και οικοδομημάτων παλαιτέρων του 1830, γίνεται μόνον μετ' έγκρισιν του Υπουργείου της Παιδείας, παρεχόμενην μετά γνωμοδότησιν του αρχαιολογικού Συμβουλίου . . .". Εξάλλου, στο άρθρο 1 του ν. 1469/1950 "περί προστασίας ειδικής κατηγορίας οικοδομημάτων και έργων τέχνης μεταγενεστέρων του 1830" (φ. 169), όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 12 του ν.δ/τος 4177/1961 (φ. 131) ορίζονται τα εξής :

"1.α) Η ανέγερσις οικοδομημάτων επί τόπων χαρακτηριζομένων ως ιδιαιτέρου φυσικού κάλλους (εξαιρουμένων των ιστορικών και αρχαιολογικών) ως και η επισκευή, κατασκευή και οιαδήποτε διαρρυθμισις των επί αυτών κειμένων οικοδομημάτων ή μνημείων και εν γένει κτισμάτων, μεταγενεστέρων του έτους 1830 και η εκτέλεσις έργων συντηρήσεως οικοδομημάτων ή μνημείων μεταγενεστέρων του έτους 1830 χαρακτηριζομένων ως έργων τέχνης χρηζόντων ειδικής προστασίας, διά τα οποία ήθελε κριθεί επιβεβλημένη η θέσπισις ειδικής προστασίας, υπάγονται εις τας διατάξεις του άρθρ. 52 του Κωδ. Νόμ. 5351 του 1932 . . . 2. Ο κατά την προηγούμενην παράγραφον χαρακτηρισμός τόπου ή έργου ενεργείται διά πράξεως του Υπουργού Παιδείας της Κυβερνήσεως, δημοσιευμένης διά της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως και εκδομένης μετά σύμφωνον γνώμη του Αρχαιολογικού Συμβουλίου . . . 3. . . .". Περαιτέρω, στο άρθρο 5 του ίδιου νόμου προσδέσσεται ότι "1. Η εις την κατηγορίαν των καλλιτεχνικών και ιστορικών μνημείων και οικοδομημάτων παλαιτέρων του 1830 (άρθρ. 52 του κωδικοποιηθέντος Νόμ. 5351 "περί αρχαιοτήτων") δύνανται να υπαχθώσι και κτίσματα έχοντα ιστορικήν

σπουδαιότητα, νεώτερα του έτους 1830 ως και ιστορικοί τόποι. Προς τούτο δέον προηγουμένως να χαρακτηρισθούν ως ιστορικοί τόποι διά πράξεως του Υπουργού των Θρησκευμάτων και Εθνικής Παιδείας εκδομένης μετά σύμφωνον γνώμην του Αρχαιολογικού Συμβουλίου και δημοσιευμένης εις την Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. 2. Επί των κατά τα ως άνω χαρακτηρισθέντων ως ιστορικών οικοδομημάτων ή ως ιστορικών τόπων εφαρμόζονται όπασαι αι περί καλλιτεχνικών και ιστορικών μνημείων και οικοδομημάτων παλαιότερων του έτους 1830 διατάξεις του κωδικοποιηθέντος Νόμ. 5351 περί αρχαιοτήτων και του Νόμ. 216/1943 περί οργανώσεως της υπηρεσίας Αναστήλωσης. Ειδικώς δε προκειμένου περί ιστορικών τόπων έχουσιν εφαρμογήν και αι διατάξεις του άρθρου 50 του Νόμ. 5351". Κατά την έννοια των διατάξεων αυτών, ερμηνευόμενων ενόψει των συναγχαλτικών επιταγών που διαλαμβάνονται σε προηγούμενη σκέψη, εργασίες, οι οποίες συνεπάγονται καταστροφή ή οποιαδήποτε βλάβη αρχαίου μνημείου ή νεότερου μνημείου που έχει υπαχθεί σε καθesτώς ειδικής προστασίας με βάση τα προαναφερόμενα άρθρα 52 του κωδικοποιημένου νόμου 5351 και 1 και 5 του ν. 1469/1950, δεν είναι επιτρεπτές, εκτός αν πρόκειται για επέμβαση αποκλύτως αναγκαία για την πραγματοποιήση σημαντικού έργου, με το οποίο εξυπηρετούνται σκοποί μείζονος δημόσιου συμφέροντος. Στην εξαιρετική αυτή περίπτωση είναι δυνατό να επιτρέπεται η επέμβαση, ύστερα από στάθμιση αφενός της σημασίας του επιδιωκόμενου σκοπού και της αναγκαιότητας του έργου και αφετέρου του χαρακτήρα και της αξίας του θιγόμενου μνημείου και αφού διερευνηθεί αν υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις ώστε να αποτραπεί η βλάβη του μνημείου. Οι πράξεις δε των αρμόδιων οργάνων της Διοίκησης, με τις οποίες παρέχεται η δυνατότητα της επέμβασης, πρέπει να είναι ειδικώς αιολογημένες.

19. Επειδή, περαιτέρω, στη Διεθνή Σύμβαση της Γρανάδας έτους 1985 για την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της Ευρώπης που κυρώθηκε με το ν. 2039/1992 (φ. 61) προβλέπεται ότι "στην παρούσα Σύμβαση σαν αρχιτεκτονική κληρονομιά θεωρείται όη περιλαμβάνει τα ακόλουθα ακίνητα αγαθά : 1. Το μνημεία : κάθε κατασκευή ιδιαίτερα σημαντική λόγω του ιστορικού, αρχαιολογικού, καλλιτεχνικού, επιστημονικού, κοινωνικού ή τεχνικού της ενδιαφέροντος, συμπεριλαμβανομένων των εγκαταστάσεων ή διακοσμητικών στοιχείων, που αποτελούν

Αριθμός 3478/2000

αναπόσπαστο τμήμα τους. 2. Τα αρχιτεκτονικά σύνολα . . . 3. Οι τόποι . . ." (άρθρο 1), ότι "κάθε συμβαλλόμενος υποχρεώνεται : 1. να καθιερώσει ένα νομικό καθεστώς προστασίας της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς. 2. να εξασφαλίσει, μέσα σ' αυτό το νομικό πλαίσιο και ανάλογα με τα ιδιαίτερα για κάθε κράτος ή περιφέρεια μέτρα, την προστασία των μνημείων, των αρχιτεκτονικών συνόλων και των τόπων" (άρθρο 3), ότι "κάθε συμβαλλόμενος υποχρεώνεται : 1. να θέσει σε εφαρμογή, με βάση τη νομική προστασία των σχετικών ακινήτων, κατάλληλες διαδικασίες ελέγχου και αδειών, 2. να φροντίσει ώστε τα προστατευόμενα ακίνητα να μην αλλοιωθούν, ερειπωθούν ή κατεδαφιστούν. Γ' αυτόν το σκοπό, κάθε συμβαλλόμενος υποχρεώνεται, εάν δεν το έχει ήδη κάνει, να εισαγάγει στη νομοθεσία του διατάξεις που να προβλέπουν : α. την υποβολή προς τις αρμόδιες αρχές των σχεδίων κατεδάφισης ή μετατροπής μνημείων, που ήδη προστατεύονται, ή μνημείων για τα οποία έχει κινηθεί η διαδικασία προστασίας, όπως και κάθε σχεδίου που είναι το περιβάλλον τους, β. την υποβολή στις αρμόδιες αρχές των μελετών που θίγουν το σύνολο ή τμήμα ενός αρχιτεκτονικού συνόλου ή ενός τόπου . . . γ. τη δυνατότητα που παρέχεται στις δημόσιες υπηρεσίες να ζητούν από τον ιδιοκτήτη ενός προστατευόμενου ακινήτου να πραγματοποιεί εργασίες ή να τον υποκαθιστούν σε περίπτωση που υπάρχει αδυναμία εκ μέρους του, δ. τη δυνατότητα απαλλοτρίωσης ενός προστατευόμενου ακινήτου" (άρθρο 4), ότι "κάθε συμβαλλόμενος υποχρεώνεται να αποκλείει τη μετακίνηση του συνόλου ή τμήματος ενός προστατευόμενου μνημείου, εκτός από την περίπτωση κατά την οποία η υλική προστασία του μνημείου θα το απαιτούσε επιτακτικά. Στην περίπτωση αυτή, η αρμόδια υπηρεσία θα πρέπει να πάρει τις απαραίτητες προφυλάξεις για την αποσυνομολόγηση, τη μεταφορά και την επανασυνομολόγησή του σε κατάλληλο χώρο" (άρθρο 5) και ότι "κάθε συμβαλλόμενος υποχρεώνεται να υποθέτσει πολιτική ολοκληρωμένης προστασίας, η οποία : 1. . . . 2. . . . 3. θα καθιστά τη συντήρηση, την αναβίωση και την ανάδειξη της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, σημαντικότατο στοιχείο της πολιτικής, ή περιβαλλοντολογικής και χωροταξικής πολιτικής 4. . . . 5. . . ." (άρθρο 10). Η παραπάνω Σύμβαση, η οποία, όπως προκύπτει από σχετική ανακοίνωση που δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (φ. 114/11.10.1982, τεύχ. Α', τ. 5, σ. 1592) σε ισχύ στην Ελλάδα, σύμφωνα με το άρθρο 22 αυτής, από 1.9.1982, έχει εφαρμογή

στην παρούσα υπόθεση αφού οι προσβαλλόμενες πράξεις εκδόθηκαν μετά την ημερομηνία αυτή. Κατά την ειδικότερη δε γνώμη του Προέδρου του Δικαστηρίου και των Συμβούλων Θ. Χατζηπαύλου, Γ. Παναγιωτόπουλου, Κ. Μεγυριάκου, Θ. Παπαευαγγέλου, Ελ. Δανουλάκη, Δ. Μαρινάκη και Στ. Χαράλαμπους, την οποία υποστήριξε και η Πάρεδρος Σπ. Χρυσικοπούλου, η Διενής αυτή Σύμβαση έχει εφαρμογή στην κρινόμενη υπόθεση για το λόγο ότι από την ισχύ της εκδόθηκε η απόφαση 66326/3359/13.7.1995 του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, με την οποία προεγκρίθηκε η χωροθέτηση των επιμαχων έργων κατά την προβλεπόμενη από το ν. 1650/1986 διαδικασία, η οποία κινήθηκε εκ νέου μετά της προαναφερόμενης ακυρωτικής αποφάσεως του Δικαστηρίου. Μειοψήφησαν οι Σύμβουλοι Π.Ζ. Φλώρος, Γ. Ανεμογιάννης, Ν. Σκλίας και Δ. Μπριόλας, οι οποίοι υποστήριξαν τη γνώμη ότι εφόσον, όπως έγινε δεκτό και με της προηγούμενης ακυρωτικής αποφάσεως του Συμβουλίου της Επικρατείας, η εκτέλεση των έργων εκτροπής των υδάτων του Αχελώου είχε καταρχήν αποφασιστεί, και είχαν μάλιστα αρχίσει σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες πριν το έτος 1986, δηλαδή πριν την έναρξη ισχύος στην Ελλάδα της παραπάνω Διεθνούς Σύμβασης, η τελευταία δεν είναι εφαρμοστέα στην παρούσα υπόθεση, δεδομένου ότι η υποχρέωση των κρατικών οργάνων που θεσπίζεται με τη Σύμβαση αυτή δεν ανατρέχει σε χρόνο προγενέστερο του χρονικού σημείου, κατά το οποίο οι όροι της ενσωματώθηκαν στην εσωτερική έννομη τάξη και, συνεπώς, δεν μπορεί να ανατρέξει νομικές καταστάσεις που είχαν δημιουργηθεί ούτε να παρεμποδίσει τη συνέχιση των διαδικασιών για την πραγματοποιήση έργων που είχαν ήδη αποφασιστεί.

20. Επειδή, όπως συνάγεται από τα προαναφερόμενα άρθρα 1 και 5 της Σύμβασης της Γρανάδας, δεν είναι καταρχήν επιτρεπτή η μετακίνηση και, κατά μείζονα λόγο, η καταστροφή κάθε κατασκευής, η οποία είναι ιδιαιτέρως σημαντική για τη διατήρηση της αρχαιολογικής κληρονομιάς λόγω του ιστορικού, αρχαιολογικού, καλλιτεχνικού, επιστημονικού, κοινωνικού ή τεχνικού ενδιαφέροντός τους, εκτός αν επιπαικτικοί λόγοι προστασίας του ίδιου του μνημείου επιβάλλουν τη μετακίνησή του. Ωστόσο δεν αποκλείονται, κατά την έννοια των άρθρων αυτών της Σύμβασης, επεμβάσεις και στα προστατευόμενα μνημεία, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, προκειμένου να πραγματοποιηθούν μείζονα έργα, ιδιαιτέρως

σημαντικά και αναγκαία για την ικανοποίηση ζωικών αναγκών του κοινωνικού συνόλου, δεδομένου ότι η παρεμπόδιση τέτοιων έργων προδήλως δεν περιλαμβάνεται στη βούληση των συμβαλλόμενων μερών. Με το περιεχόμενο δε αυτό, οι όροι της παραπάνω Διεθνούς Σύμβασης συμπεριφέρονται προς της έπταγές του ελληνικού Συντάγματος, οι οποίες διακαυθύνονται σε προηγούμενη σκέψη. Εξάλλου, στον εθνικό νομοθέτη απόκειται να εξειδικεύσει τα κριτήρια για το χαρακτηρισμό κατασκευής ως ιδιαίτερας σημαντικής, με γνώμονα το σκοπό, στον οποίο απεδίεσε η κατέργηση της Διεθνούς Σύμβασης, όπως αυτός προκύπτει από το προσήμιό της, δηλαδή τη διατήρηση της μετώπης για την πολιτιστική κληρονομιά της Ευρώπης και τη μετάδοσή της στις επόμενες γενεές, αφού λάβει υπόψη και της συνθήκες και τα ιδιαίτερα πολιτιστικά χαρακτηριστικά και δεδομένα του ελληνικού χώρου, καθώς και την πολιτιστική παράδοση και τις πολιτισμικές αναφορές της Χώρας. Αν όμως δεν έχει θεσπιστεί σχετική ρύθμιση, ο αρμοδιότητάς κατασκευής ως ιδιαίτερας σημαντικής, κατά την έννοια του άρθρου 1 της Σύμβασης, απόκειται στην κρίση των οργάνων της Διοίκησης, τα οποία είναι αρμόδια να εγκρίνουν την πραγματοποίηση εργασιών που συνιστούν επέμβαση στην κατασκευή. Η κρίση αυτή του διοικητικού οργάνου ως προς το Χαρακτήρα της κατασκευής πρέπει να είναι ειδικώς αιτιολογημένη, η υποχρέωση δε αιτιολογίας είναι εντονότερη αν η κατασκευή εμπίπτει σε προστατευτικό καθεστώς που θεσπίζεται από την εθνική νομοθεσία για τα στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς, όπως τα κτήρια που έχουν χαρακτηριστεί ως ιστορικά διατηρητέα μνημεία κατά το άρθρο 52 του κωδικοποιημένου νόμου 5351/1932. Τέλος, σύμφωνα με τα προαναφερόμενα, αν η κατασκευή κριθεί ιδιαίτερας σημαντική δεν επιτρέπεται οποιαδήποτε επέμβαση, εκτός αν συντρέχει η παραπάνω εξαιρετική περίπτωση μείζονος έργου που εξυπηρετεί ζωτικές ανάγκες του κοινωνικού συνόλου. Στην περίπτωση αυτή μπορεί να επιτραπεί η επέμβαση μόνο αν διαπιστωθεί, άνευ από εξαντλητική διερεύνηση εναλλακτικών λύσεων, ότι είναι αδύνατη η κατασκευή του έργου σε άλλη θέση ή κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μη θίγεται το μνημείο. Η σχετική κρίση της Διοίκησης πρέπει να στηρίζεται σε άδως ειδική αιτιολογία τόσο ως προς τη σημασία του έργου σε σχέση με την πολιτιστική αξία του θιγόμενου μνημείου, όσο και ως προς την αναπόφευκτη εναλλακτικής λύσης. Μειοψήφησαν οι Σύμβουλοι Αθ. Τσαμπάση, Ι.

Μορή, Γ. Παναγιωτόπουλος, Σ. Ρίζος, Ν. Σακελλαρίου, Ν. Ρόζος, Ελ. Δανδουλάκη, οι οποίοι υποστήριξαν τη γνώμη, προς την οποία συντάχθηκε και ο Πάρεδρος Θ. Αραβάνης, ότι από τα άρθρα 1 και 5 της παρ. 1ης Διατάξης Σύμβασης προκύπτει ότι η προστασία που θεσπίζεται με αυτή για το διαπύργος σημαντικά μνημεία είναι απόλυτη, αφού ουδεμία εξαίρεση προβλέπεται στη Σύμβαση αυτή, αλλ' αντισέτως με ρητή διάταξη απαγορεύεται ακόμη και η μετακίνησή τους εκτός αν αυτή επιβιβάζεται για την προστασία του ίδιου του μνημείου. Κατ' ακολουθίαν, ουδεμία επέμβαση επιτρέπεται σε μνημεία που έχουν αυτό το χαρακτήρα, αδιαφόρως προς τη σημασία και την παγκατιότητα του έργου, στο οποίο θα υπήρξε η επέμβαση.

21. Επειδή, στην παρούσα υπόθεση, αναφέρεται, πάλιν άλλων, στη σχετική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων και, συγκεκριμένα, στον τόμο "Συνολική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων" ότι στον περίοχο στην οποία πρόκειται να πραγματοποιηθούν τα επίμαχα έργα, "υπάρχουν πολλά αξιόλογα δείγματα της πολιτιστικής της πορείας διαμέσου των αιώνων. Το πλέον αξιόλογο από τα δείγματα αυτά είναι ίσως το Μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου Μυρόφυλλου Τρικάλων. Το μοναστήρι αυτό ιδρύθηκε το 1618 μ.Χ. και το 1815 ανακατασκευάσθηκε εξ ολοκλήρου. Οι σωζόμενες τοιχογραφίες του ναού της Παναγίας ανήκονται στις αρχές του 17ου αιώνα . . . Ανεπιβεβαίωτες πληροφορίες το θέλουν κτίσμα της Φιλικής Εταιρείας με σκοπό να χρησιμοποιηθεί σαν καταφύγιο πολέμιων στον αγώνα του 1821. Ο ναός του Αγίου Γεωργίου περιέχει ένα ωραιότατο και σε όριστη κατάσταση διατηρούμενο ξυλόγλυπτο τέμπλο το οποίο έχει χρυσωθεί από τους Σαρακηνικούς αδελφούς Γεώργιο και Αθανάσιο" (σελ. 6,123). Στον ίδιο τόμο της μελέτης αναφέρεται επίσης ότι το παρπατών μοναστήρι, που βρίσκεται στη θέση, στην οποία προβλέπεται η δημιουργία του ταμειυήρα Συκιάς, "αποτελεί ένα ιστορικό, αρχαιολογικό και αρχιτεκτονικό μνημείο μεγάλης αξίας" και ότι "η κατάληψη του Μοναστηρίου αυτού, η οποία συνεπάγεται την καταστροφή του, θα σημάνει την απώλεια ενός πραγματικά αξιόλογου μνημείου και ενός αναγκατάστατου τμήματος της ιστορίας και του πολιτισμού της παροχής" (σελ. 7,83). Εξάλλου, στη μελέτη αυτή, αλλά και σε έγγραφα της Της Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων (463/9.3.1995 και 756/12.4.1995), της 5ης Εφορείας Νεότερων Μνημείων (179/17.12.1995) και της 1Ε' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων (627/28.4.1995)

Αριθμός 3478/2000

απορριβούνται και άλλα αξιόλογα πολιτιστικά στοιχεία, όπως εκκλησίες και τοξωτά λιθόκτιστα γεφύρια, τα οποία βρίσκονται στην περιοχή των επίμαχων έργων και θα καταλυθούν με την πλήρωση των κατασκευαζόμενων ταμειωτήρων ή κινδυνεύουν από τα έργα αυτά. Ούτε όμως το προαναφερόμενο μοναστήρι, το οποίο, με την απόφαση Φ32/2024/573/17.6.1995 του Υπουργού Πολιτισμού (φ. 425/1.07.1995, τεύχ. Β'), έχει χαρακτηριστεί ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο με ζώνη προστασίας ακτίνας 2.000 μέτρων, κατ' εφαρμογή του άρθρου 52 του κωδικοποιημένου νόμου 5351/1982, ούτε τα υπόλοιπα πολιτιστικά στοιχεία που βρίσκονται στην ίδια περιοχή Συγκλώς αξιολογούνται με τη μέγιστη περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε σχέση με τους ορισμούς της Διεθνούς Σύμβασης της Γρανάδας για να κριθούν αν αποτελούν μνημειακές κατασκευές ιδιαίτερας σημαντικές, κατά την έννοια της Σύμβασης αυτής, και, κατ' επέκταση, αν υπάρχουν στο ευρωπαϊκό προστατευτικό καθεστώς που θεσπίζεται με αυτή. Εξάλλου, ούτε από το πόρισμα της πενταμελούς επιτροπής που συγκροτήθηκε με την προαναφερόμενη απόφαση ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ32/33553/835/ 20.6.1995 του Υπουργού Πολιτισμού και τα λοιπά στοιχεία του φακέλου, κατ' επίκληση των οποίων εκδόθηκαν οι προσβαλλόμενες πράξεις, προκύπτει ότι η Διοίκηση έκρινε, και μάλλον με εϊδική απολογία, όπως όφειλε σύμφωνα με όσα αναφέρονται στην προηγούμενη σκέψη, το χαρακτήρα των πολιτιστικών αυτών στοιχείων από την παραπάνω άποψη. Περαιτέρω, με τη μέγιστη αυτή δεν εξετάστηκαν εναλλακτικές λύσεις ως προς τον τρόπο κατασκευής, τη διάθρωση και το μέγεθος των επίμαχων έργων, προκειμένου να πραγματοποιηθεί η εκτροπή του ύδατος του Αχελώου κατά τρόπο ώστε να αποτραπεί η καταστροφή, τουλάχιστον των περισσότερο αξιόλογων από τα παραπάνω μνημεία, και γενικότερα να μειωθούν οι δυσμενείς επιπτώσεις από τα έργα. Συγκεκριμένα, από τη μέγιστη περιβαλλοντικών επιπτώσεων προκύπτει ότι εξετάστηκαν εναλλακτικές λύσεις που αναφέρονται όμως μόνο στην ανάγκη και στον τρόπο ενίσχυσης του υδατικού δυναμικού της Θεσσαλίας και όχι στον τρόπο πραγματοποιήσεως της εκτροπής, η οποία κρίθηκε αναγκαία. Ειδικότερα, ως προς τα στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς, από τη μέγιστη προκύπτει ότι εξετάστηκε το ενδεχόμενο μεταφοράς του συγκροτήματος του προαναφερόμενου μοναστηριού ή πλημάτων του ή διάλυσης και ανακατασκευής του σε άλλη θέση και διαπιστώθηκε το ανέφικτο των λύσεων αυτών, περαιτέρω δε

Αριθμός 3478/2000

προτίθεται η απόσπαση και μεταφορά ορισμένων τμημάτων του ναού του μοναστηριού, όπως το ξυλόγλυπτο τέμπλο, και των άλλων μνημείων που πρόκειται να καταλυθούν, η τοπογραφική αποτύπωση και φωτογράφιση των μνημείων πριν την πλήρωση των ταμειωρίων και η σύνταξη ειδικής μελέτης για τη διατήρηση του μοναστηριού ή τμημάτων του μετά την κατάλυση. Η έρευνα όμως αυτή έγινε με δεδομένο ότι θα κατασκευαστούν τα συγκεκριμένα έργα στα συγκεκριμένα έτη, ενώ, όπως έχει ήδη εκτεθεί, δεν εξετάστηκαν εναλλακτικές λύσεις ως προς τον τρόπο πραγματοποίησης της εκπομπής ώστε να αποτραπεί η κατάλυση του μνημείου. Τέλος, αναζήτηση εναλλακτικών λύσεων με την παραπάνω έννοια δεν περιέχονται στο προσανατολισμένο πρόγραμμα της πενταμελούς επιτροπής, ούτε στη γνωμοδότηση του Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου (πρόξη 39/31.10.1995), στην οποία στηρίζεται η παραδεκτως προσβαλλόμενη απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού και η οποία διατυπώθηκε με βάση τη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων και το πόρισμα της εκπομπής. Με τα δεδομένα αυτά, αμφότερες οι παραδεκτως προσβαλλόμενες πράξεις, δηλαδή η απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού, με την οποία εγκρίθηκε, με βάση τη νομοθεσία για την προστασία των αρχαιοτήτων και των νεότερων μνημείων, η εκτέλεση των παραπάνω έργων, και η κοινή υπουργική απόφαση, με την οποία εγκρίθηκαν περιβαλλοντικοί όροι για τα έργα αυτά, είναι πλήρως ανεπίτρεπτες. Αν και κατά τη γνώμη των Συμβούλων Γ. Ανεμολιάννη, Π.Ν. Φώρου, Ν. Σκλία, Δ. Πετρούλια, Δ. Μπριόλα, την οποία υποστήριξε και η Πάρεδρος Σπ. Χρυσικοπούλου, δεν υπήρχε, στην παρούσα υπόθεση, υποχρέωση να διερευνηθεί ειδικώς αν τα θινόμενα μνημεία είναι ιδιαιτέρως σημαντικά κατά την έννοια της Διεθνούς Σύμβασης της Γρανάδας αφού διαπιστώθηκε ότι συνέτρεχε επιτακτική ανάγκη να ενοχληθεί το υδατικό δυναμικό της Θεσσαλίας και ότι ο μόνος δυνατός τρόπος για να καλυφθεί αποτελεσματικά η ανάγκη αυτή είναι η εκπομπή ποσότητας ύδατος του Αχελώου, η οποία, κατ' ακολουθίαν, συνιστά έργο που έχει μείζονα σημασία για την εθνική οικονομία και το δημόσιο συμφέρον. Κατά τη γνώμη αυτή, εξάλλου, δεν ήταν αναγκαία η ειδικότερη εξέταση εναλλακτικών λύσεων ως προς τα επιμέρους έργα που είναι απαραίτητα για την πραγματοποίηση της εκπομπής, δεδομένου ότι οι προπαρασκευαστικές εργασίες για ορισμένα από τα έργα αυτά, τα οποία αποτελούν ενιαίο σύνολο, είχε ήδη αρχίσει πριν το έτος 1986.

22. Επειδή, παρό το ότι η πλήρμελεια της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων, για την οποία γίνεται λόγος στην προηγούμενη σκέψη, εντοπίζεται μόνον στην παράδειψη να αξιολογηθούν σε σχέση με τη Σύμβαση της Ιερσάδας τα πολιτιστικά στοιχεία που βρίσκονται στην περιοχή Σουφός και να εξεταστούν εναλλακτικές λύσεις για την εκτέλεση των τεχνικών έργων της περιοχής αυτής, οι προσβαλλόμενες πράξεις, οι οποίες στηρίζονται στην παραπάνω μελέτη, είναι ακυρωτές στο σύνολό τους. Και τούτο διότι, η παράδειψη αυτή αναφέρεται σε ζήτημα κρίσιμo για την επιλογή της τελικής θέσης των επίμσχωαν έργων και τον καθορισμό του μεγέθους και του τρόπου κατασκευής και λειτουργίας τους και, κατ' ακολουθίαν, για το συνολικό σχέδιασμό των έργων που απαιτούνται για την πραγματοποίηση της μερικής εκτροπής των υδάτων του Αχελώου ποταμού προς τη Θεσσαλία. Πρέπει, λοιπόν, να γίνουν δεκτές οι κρινόμενες αιτήσεις για τον παραπάνω λόγο, που βασίμως προβάλλεται με τις αιτήσεις αυτές, να απορριφθούν οι παρεμβάσεις και να ακυρωθούν οι παραδεκτές προσβαλλόμενες πράξεις, αποβailing δε αλυσιτελής η έρευνα των λοιπών προβαλλόμενων λόγων ακύρωσης.

Διά ταύτα

Δέχεται τις κρινόμενες αιτήσεις.

Απορρίπτει τις παρεμβάσεις.

Ακυρώνει, σύμφωνα με το σκεπτικό, την απόφαση ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ.32/53451/1544/3.11.1995 του Υπουργού Πολιτισμού και την κοινή απόφαση Α.Π. 2327/1/15.12.1995 των Υπουργών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, Πολιτισμού, Γεωργίας και Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας και των Αναπληρωτών Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων.

Διατάσσει την απόδοση των παραβόλων και

Επιβάλλει στο Δημόσιο και στους παρεμβαίνοντες να καταβάλουν, συμμέτρως, στους απούντες το ποσό των πενήντα έξι χιλιάδων (56.000) δραχμών, ως δικαστική δαπάνη.

Η διάσπαση έγινε στην Αθήνα στις 21 Δεκεμβρίου 1999, 13 και 27 Ιανουαρίου

Αριθμός 3478/2000

2000 και η απόφαση δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στις 3 Νοεμβρίου 2000.
Ο Πρόεδρος Ο Γραμματέας

Χρ. Γεραρής

Μηχ. Καραντζής